

מדרגות יקדן טללי ברכה

שנה ט' (תשפ"ה)

אוצר פניני גאוני הדורות והחסידות

♦ חקת ♦

מאמרים נבחרים משכיות חמדה, שווים לכל נפש
מכוונים ומדוממים ככתבם וכלשונם מתוך הספרים הקדושים

זהר הקדוש המבואר

הכתר והמכור

בהוצאת ישיבת "אביד יעקב"
מוסדות "אור מאיר ושמחה" נדריה
ע"ש כ"ק אדמו"ר דבי מאיר אביחצידא זיע"א

יד | התורה מכפרת
כמו שעת מיתה
מילתא חדת'א - מילתא דפליאה

יב | כוח התפילה
ניצוץ אורה חסידי לפרשת השבוע
ספיר ויהלום

ב | שבת מסוגל
לתורה ענוה ושמירת הלשון
אוצר פניני החסידות

העלונים: אביד יעקב • מילתא חדתא • ספיר ויהלום • ובחרת בחיים • מכתלי בית הדין • מגדנות

זכרון זאת | זהירות מהתפארות על ידי התורה ..... ה
מאור ושמש | העצה להגיע לאסוקי שמערתא אליבא דהלכתא ..... ה
תפארת שלמה | בעולם העליון לא יתנו לאדם שוב ללמוד ..... ה
שפת אמת | התענוג והרצון של בני ישראל נוגע במקום גבוה מאד ..... ה
באר משה | רמז שיש ללמוד קודם התפלה ..... ה
חלק יצחק | למוד תורה קודם התפלה מעלה את התפלות לפני פסא הכבוד ..... ה
שפע חיים | מנהג ישראל מקדמת דנא להשכים ולהעריב לעסק בתורה קודם התפלה ..... ו
ריח שדה | מצות פרה אדמה למשה יש בה טעם מה שאין כן לישראל ..... ו
אור תורה | לא נתגלו טעמי פרה במרה אפלו למשה רבנו ..... ו
נחלת עזריאל | רמז לארבעת הדברים שאמות העולם מקניטים את ישראל ..... ז
ויאמר שמואל | קבלת התורה בזכות המיתה ..... ז
נפלאות חדשות | חלקת אפר הפרה לשלשה חלקים ..... ז
ויאמר שאול | שמירת והגנת הציצית על נשמת האדם ..... ז
מזבח אליהו | נס יציאת הנחלים מטפות מים ..... ז
רבי ששון שנדוף צ"ל | הטעם שישאל אינם יכולים לקחת שדות וקרמים מסיחון ..... ח
דרשות בן איש חי | קיום המצות שאי אפשר לקיים אותם במעשה ..... ח
עץ הדעת טוב | הליכת הערב רב מחוץ עניי הכבוד ..... ח
בן גרני | בגין התחברות ישראל לאדם חזל המון להשתנות לכמה טעמים ..... ח
מקרי דרדקי | המון לא הנה סועד הלב רק בשהיה עוסקים בתורה ..... ט
מעשי צדיקים ..... י
ספיר ויהלום | הארה חסידית מן הפרשה ..... יב

מגן אברהם | אפלו איש פשוט שאינו מבין כונות ופנימיות התורה נעשה כתר להשם יתברך מקל מצוה ומקל דבור של תורה ..... א
קדשת לוי | טעמי המצות סתומים ונעלמים ..... א
לקוטי מוהר"ן | השגת התכלית היא רק על ידי תמימות ופשיטות ..... א
אמרי חיים | ד' במסורה ..... א
לקוטי שיחות | תכונות ענני הכבוד המן והמים ושיבותם בתורה | ענני הכבוד - הגנה מבחוץ ..... ב
פתוחי חותם | טוד המטה והסלע והטעם שהקב"ה צוה לדבר ולא להכות ..... ג
אור הגנוז לצדיקים | הדקדוקים בפסוק ..... ג
אמרי אמת | כפי האמונה בהשגחה פרטית כך רואים כבודו יתברך בכל מקום ..... ד
מאמר מודכי | רמז מוסר על נתינת דין וחשבון ..... ד
עבודת ישראל | כל התפלות מתקבלות בכלל בקשת הגאולה ..... ד
דברים נחמדים | פי הארץ ופי הבאר ופי האתון מסדרים במשנה כסדרם בתורה ..... ד
דברי ישראל | הכל תלוי בשמירת הפה ..... ד
אוהב ישראל | על האדם לאהב ולדבק באמת מחמת שהיא שרש העולם ..... ה
עבודת ישראל | המחזיק עצמו שאין בו מום 'לא עלה עליו מלכות שמים' ..... ה
בת עין | מי שפיו סתום לעניני עולם הזה פיו פתוח לעניני העולם הבא .. ה
תפארת שלמה | השומר לשונו וברית המעור מכירת החיצונים ..... ה
שפת אמת | מי שיש לו רצון אמת יבטח בהשם יתברך שיעזור לו ..... ה
באר מים חיים | אור השבת כה גבוה ונשגב עד שאין לחיצונים שליטה בו ..... ה

בס"ד

קו 'מחברים'

שע"י ממלכת התורה עוז והדר

02-803-9999

לשאלות הלכתיות בבית ההוראה הקש 8

מחברים

הניוז היומי מבית עוז והדר - אור לישרים

מתחילים
את היום!

להצטרפות: newsletter.mechubarim@gmail.com

ישירות למייל האישי

פרשת חקת

אמונה פשוטה

מגן אברהם

רבי אברהם מטריסק זי"ע

אפלו איש פשוט שאינו מבין כוונות
ופנימיות התורה נעשה כתר להשם
יתברך מכל מצוה ומכל דבור של תורה
ותפלה שלו ומגיע לדבקות

זאת חקת התורה וגו' (יט ב). הענין הוא כי ראשי תבות זאת ח'קת ה'תורה בגימטריא כ' נוסריקון כ'תר, שבחינת כתר עליון היא בבחינת חקת בלי טעם שהיא למעלה מהשגת האדם ואין רשות להאדם להרהר מאומה שמה.

והכתר מלכות של מלך בשר ודם ודם הוא מכסף וזהב וקבועים בו אבנים טובים, אבל הכתר מלכות של הבורא ברוך הוא הוא מהתורה הקדושה דכתיב עליה 'טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף' (תהלים קיט עב), ויקרה היא מפנינים, שמתורה ומצוות של ישראל נעשה כתר מלכות להבורא ברוך הוא כביכול, ובדרך זה אין רשות להאדם להרהר מאומה האף שנעשה הכתר מתורה ומצוות של ישראל.

הרמז בדברי רש"י הקדוש

וזה שפרש רש"י לפי שהשטן ואמות העולם מונים את ישראל לומר מה המצוה הזאת ומה טעם יש בה, דהנה האנשים הגדולים במעלה היודעים פגנות מפנימיות התורה והמצוות, המה מרגישים טעם ערב ומתוק בתורה ומצוות, ונפשם יודעת מאד לבנון בכל מצוה ומצוה הפונה השכיכה לה, כגון במצוות תפילין ממשיכים עליהם המחין עלאין, ובמצוות ציצית אור המקיף שמצוה זו שקולה נגד כל התרי"ג מצוות שבתורה, וכן בכל מצוה ומצוה. מה שאין בן אנשים הפשוטים שאינם יודעים לבנון פגנות ולהשיג האור הפנימיות מתורה ומצוות, אם בן איזה טעם יכולים להרגיש בה, והאף נעשה מתורה ומצוות שלהם כתר להבורא ברוך הוא, לפיכך כתב בה 'חקת' – אין לה רשות להרהר אחריה'.

הרמז בלשון הפסוק

וזה אשר צוה ה' לאמר, 'צוה' הוא לשון התחברות כמו צותא חדא, 'וצוה ה' הרמז לדבקות השם יתברך, לאמר הוא לשון אמירה ודבור, שכול האדם לבוא לדבקות השם יתברך בכל אמירה ודבור בתורה ותפלה.

ואפלו איש פשוט שאינו יודע פגנות רק מכון פונה הפשוטה בכדי

שיקים ונעשה רצון הבורא ברוך הוא, יש בכחו גם כן שיבוא לדבקות בשמו יתברך בכל אמירה ודבור ולעשות עמהם כתר להבורא ברוך הוא:

קדשת לוי

רבי לוי יצחק מברדיטשוב זי"ע

טעמי המצוות סתומים ונעלמים

הכלל, כי טעמי התורה והמצוות הם נעלמים מכל האדם, רק האדם צריך לעשות ולקיים כל התורה מחמת צווי ה' עליו לעשותם ולקיים.

וזהו הרמז 'זאת חקת התורה' (יט ב), כל התורה והמצוות הם חקים אצלנו, כי אין נגלה לנו שום טעם מהמצוות, רק עקר קיום התורה והמצוות יהיה מחמת 'צוה ה' לאמר', מחמת צווי ה' עלינו לעשות אנו מחייבים לעשותם ולקיים.

הנשמה חצובה תחת כסא הכבוד ומשיגה טעמי התורה וחפצה לקיים והגוף שאינו משיג הטעמים אינו חפץ ולכן מטמא במותו

וכזה יבאר מה שצוה לעשות פרה לטהר מטמאת מת, כי הכלל, הנשמה והחיות אשר באדם, אשר הנשמה והחיות נחצב מתחת כסא הכבוד, רוצה תמיד לעבד את הבורא ברוך הוא בלי הפסק רגע אחד, רק הגוף אשר באדם אינו מניח, ויש מלחמה תמיד בין הנשמה והחיות עם הגוף, ואדם הזוכה מנצח את הגוף לעשות כרצון הנשמה ולמה זה הגוף אינו רוצה לקיים התורה והמצוות, מפני שאין משיג טעמי התורה והמצוות, כי אם היה יודע טעמי התורה והמצוות, היה הגוף גם כן רוצה לקיים המצוות, רק שאינו יודע טעמי התורה, והנשמה נחצבת מתחת כסא הכבוד ומשיגה טעמי תורה והמצוות, לכך רוצה תמיד לעשותם ולקיים בלי שום הפסק רגע, ואדם הזוכה מגבר הנשמה על הגוף לעשות ולקיים התורה והמצוות.

הטעם שקברי צדיקים אינם מטמאים

ולכך אדם המת שהנשמה עולה למעלה ונשאר הגוף לבדו מטמא הגוף. ולכך קברי הצדיקים אינם מטמאים, כי הגופים מהצדיקים הם מזככים עד שהגוף גם כן רוצה בקיום התורה והמצוות, ולכך גם הגופים שלהם אינם מטמאים.

הרמז בלשון הפסוק

וזהו הרמז 'זאת חקת התורה, מחמת שהתורה הוא חקת שאינו גלוי טעם

התורה, ואין הגוף רוצה לקיים התורה, ואז הגוף מטמא אחר מותו פנ"ל, ולכך צוה השם יתברך לעשות פרה לטהר מטמאת הגוף לבד שהוא מטמא במותו, ודו"ק:

לקוטי מוהר"ן

רבי נחמן מברסלב זי"ע

השגת התכלית היא רק על ידי תמימות ופשיטות

עקר התכלית והשלמות הוא רק לעבד השם בתמימות גמור בלי שום חכמות כלל וכו', כי יש מחקרים שאומרים שעקר התכלית והעולם הבא הוא רק לדעת כל דבר כמות שהוא, כגון לידע הכוכב כמו שהוא, לידע מהותו ומפני מה עומד במקום ההוא וכו'. אבל באמת אצלנו עקר השגת התכלית הוא רק על ידי אמונה ומצוות מעשיות, לעבד השם על פי התורה בתמימות ובפשיטות, ועל ידי זה בעצמו זוכין למה שזוכין, 'עין לא ראתה' וכו' (ישעיה סד ג), כמו שכתוב (תהלים קיא י) 'ראשית חכמה יראת ה'', שעקר 'ראשית' וקדימת ה'חכמה' הוא רק 'יראת ה'', שצריך להקדים היראה להחכמה וכו'.

כי יש אבן נגף בכל חכמה וחכמה, שהיא בחינת עמלק, שעל ידי האבן הנגף הזה יכולין לפל חס ושלום. כי עמלק היה פילוסוף ומחקר וכפר בעקר, כמו שכתוב (דברים כה יח) 'ולא ירא אלקים', דהינו שהוא רק נוהג על פי חכמות, ואין לו יראה כלל וכו', אשרי מי שאינו יודע מהם כלל (ח"א תורה יט):

וכל כלי פתוח אשר אין צמיד פתיל עליו טמא הוא (יט טו)

אמרי חיים

רבי חיים מאיר מוויז'ניץ זי"ע

ד' במסורה

'פתוח' ד' במסורה, 'שרשי פתוח אלי מים' (איוב כט יט), 'אשפתו כקבר פתוח' (ירמיה ה טו), 'קבר פתוח גרנם' (תהלים ה יד), 'ודין דהכא.

שמירת הלשון בחיוב ובשלילה

שמירת הלשון ישנו בשני אפנים, בחיוב ובשלילה, בחיוב ללמד ולהודות לשם ד', בשלילה שלא לדבר דברים אסורים בלשון הרע וריביות ודומיהן.

'שרשי' פתוח אלי מים' רומז ללמוד התורה, אין מים אלא תורה (כ"ק פב), אלו

אנשים המקדשים פיהם בתורה, וישנם אנשים אשר קבר פתוח גרם לשונם יחליקו, מדברים לשון הרע ומאשפתם הפתוח בקבר והוא הנפתק של החצים הם זורקים חצים להרג הכל, כמאמרם ו"ל (ערכין טו:). לשון תליתי קטיל תליתי.

הרמז לתקון חטא הלשון על ידי התורה

ומה תקנתו שלא יבא לידי לשון הרע, יעסק בתורה כמאמרם ו"ל שם, וזה מרמז בפסוק וכל כלי פתוח, וכ"ל כל"י במספר קטן י"ז במספר לשון במספר קטן, הסגולה שלא יהא הלשון פתוח קבר פתוח גרונם, הוא התורה ותפלת ה', וכ"ל כל"י פתוח עם הכולל גימטריא תורה.

הרמז לענוה

וכאשר לתורה ותפלה נדרש ענוה, דברי תורה אין מתקיימין אלא במי שדעתו שפלה (תענית טז:), ואין עומדין להתפלל אלא מתוך כבוד ראש – הכנעה (ברכות ל:). וזה אמרו אשר אי, רומז לענוה אפס ואין, והוא נצמד בחבור חזק עליו, אז זוכה לתורה ותפלה.

עליו נוטריקון ו'תורתך ו'דברך ישים על ל'בו (תפלת עזרת אבותינו), הרי תורה, וכן נוטריקון ע'מים ו'הודוך ל'עלם ו'עד (תהלים מה יח), הרי תפלה והודאה. טמ"א הו"א גימטריא הראשי תבות הוא יפתח ל'בנו ב'תורתו ו'ישם ב'לבנו א'הבתו ו'יראתו (תפלת ובה לציון).

שבת מסגל לתורה ענוה ושמירת הלשון

שבת קדש מסגל גם כן לתורה, בו נתנה תורה (שבת פו:), ולשמירת הפה – אמא שתיקא שבת היום (וזהר ח"א לב), עליו נוטריקון גם ו'קראת ל'שבת ע'נג ל'קדוש ה' (ישעיה נח יא), וכן מרמז שבת קדש לענוה, לית ליה מגרמה כלום פידוע.

ענוה מסייעת לשמירת הלשון

והענוה הוא מגן גם לשמירת הפה, כי המתגאה מדבר סרה על חברו למען השפילו ושהוא יתרום עליו, מה שאין כן הענוה, אוהב את התורה, אוהב להודות ולהלל לשמו יתברך, שומר לשונו מרע, מרגיש קדשת שבת קדש, והשם יתברך עוזר לו ויקים בו הוא יפתח לבנו בתורתו וישם בלבנו אהבתו ויראתו אמן כן יהי רצון:

ולא היה מים לעדה ויקהלו על משה ועל אהרן (שלושה פרנסים טובים עמדו לישראל, אלו הן, משה ואהרן ומרים, וג' מתנות טובות נתנו על ידם ואלו הן, באר וענן ומן, באר בזכות מרים, עמוד ענן בזכות אהרן, מן בזכות משה. מתה מרים נסתלק הבאר וכו', וחקרה בזכות

שניהן, מת אהרן נסתלקו ענני כבוד, חזרו שניהם בזכות משה, תענית טז: (כ ב)

לקוטי שיחות

רבי מנחם מענדל מליובאוויטש זיע"א

תכונות ענני הכבוד המן והמים ושיכותם בתורה | ענני הכבוד - הגנה מבחוץ

ג' העננים: ענני הכבוד, מן ומים – מוכן ענינם, וישנם כלם בתורה. ענני הכבוד – הגנו מבחוץ. הם הגנו מארבע הרוחות, הרגו את הנחשים שהיו במדבר, השוו את ההרים, גהצו את הלבושים, כמו שנאמר 'שמלתך לא בלטה מעליך' (דברים ח ד) – שכל עננים אלה הם הגנה מבחוץ.

מן - קליטה בפנימיות

מן – ענינו אכילה. באכילת המן היו יכולים לטעם כל הטעמים שהיו רוצים לטעם. וענין האכילה הוא – קליטה בפנימיות.

מים - הולכה

הבאר – מים – הרי המים אינם דבר המזין מצד עצמו. פעלת המים היא להוליך את המזון לכל חלקי הגוף.

שלשת התכונות הנ"ל בתורה

וכמו כן ישנם גם בתורה כל ג' עננים אלו. יש מה שהתורה נותנת בפנימיות, יש מה שהתורה מגנה מבחוץ, ויש מה שהתורה מוליכה ב' עננים הנ"ל לכל בני ישראל.

דמיון התורה ל'מן'

תורה היא מלשון הוראה, הינו, שהתורה מלמדת את ההנהגה שבה צריכים להתנהג בחיים. וזהו מה שהתורה נותנת בפנימיות – כמו מן – שצריך להכין ולקלט בפנימיות, כדי לדעת כיצד צריכה להיות ההנהגה שלו, של בני ביתו ובניו אחריו. **מצד** ענין התורה שהוא דגמת המן, ישנם חלוקים בין יהודי אחד לשני, דכין שזהו ענין של פנימיות, הרי זה אצל כל אחד לפי אפנו.

כשם שבמן היו חלוקים – מ'לחם ועד י'דכו במדכה וגו' (במדבר יא ח) [בענני הכבוד ובבאר לא היו חלוקים, אלא במן דוקא, להיותו ענין של פנימיות] – כך גם בתורה: יש כאלה שכאשר אין אפשרות אחרת יוצאים הם ידי חובת מצות תלמוד תורה בקריאת שמע, ויש כאלה שחייב תלמוד תורה אצלם הוא כל היום דוקא. – וכמו כן גם בהדורי מצוה.

דמיון התורה לענני הכבוד

ענין נוסף יש בתורה, שהוא בדגמת ענני הכבוד, שמגן מבחוץ. – כאשר צריכים לצאת למדבר, שזהו כללות העולם הזה הנקרא עולם הקלפות וסטרא אחרא, מדבר גדול ונורא אשר אין מים, כי אם

קלפות, נחש שרף ועקרב, אזי מגן כח המסירת נפש שישנו אצל כל אחד מישראל, אצל כל בני ישראל – מצד זה ש'ישראל' ראשי תבות 'יש ששים רבוא אותיות לתורה', והרי פשרותו של ספר תורה באה על ידי כל האותיות דוקא, ובמילא יש לכל יהודי, גם קל שבקלים, את כח המסירת נפש למסר נפשו על קדוש השם.

וזהו ענין 'ענני הכבוד' שבתורה. כשם שענני הכבוד הקיפו וכללו את כל בני ישראל – מזמן קריעת ים סוף עד שנכנסו לארץ ישראל, וגם אלה שלקחו אתם את הפסל, גם אותם כללו ענני הכבוד.

כמו כן ישנו החלק בתורה – הענין ש'יש ששים רבוא אותיות לתורה' – שהוא כולל את כל בני ישראל, מהגדול שבגדולים עד הפחות שבפחותים, ומענין להם כח וחזק לעבר את המדבר הגדול והנורא, לא להתפעל מהנחשים שרפים ועקרבים, ולעמוד בתנועה של מסירת נפש.

דמיון התורה ל'מים'

ובכרי שאצל כל יהודי יהיו ה'מן' ו'ענני הכבוד' שבתורה, הרי זה על ידי ה'מים' שבתורה – דכשם שמים יורדים ממקום גבוה למקום נמוך, כך גם התורה ירדה והתלבשה למטה, ומצד ירידת התורה, ביכלתו של כל יהודי – על ידי אמירת תורה שבכתב ועל ידי למוד תורה שבפעל פה – לקבל את ה'מן' ו'ענני הכבוד' שבתורה.

כשם שהמים מוליכים את המזון לכל חלקי הגוף, כך גם ה'מים' שבתורה – הינו, מה שהתורה ירדה ונתלבשה למטה – מוליכים את ה'מן' שבתורה ואת 'ענני הכבוד' שבתורה לכל מתנה ישראל, לכל אחד ואחת מישראל, בהמצטרף לו ולה בכל העננים.

באר שיכות מן למשה, ענני הכבוד לאהרן, הבאר למרים, על פי הנ"ל

על פי זה תוכן השיכות של מן למשה, של ענני הכבוד לאהרן, ושל הבאר למרים: משה היה רועה ישראל, וזן ופרנס את כל אחד לפי ערכו, כמספר במדבר שבשערה שרעה את הצאן נתן לקטנים עשב רך, ולגדולים עשב עב וקשה, דכין שמרעה הוא ענין של פנימיות, הצריך להיות מתאים לפי ערכו של כל אחד. ולכן, המן, שהוא ענין של פנימיות ובהתחלקות, היה בזכותו של משה.

אהרן היה אוהב את הבריות, ולכן נאמר על אהרן ויכבו את אהרן שלשים יום כל בית ישראל' (במדבר כ טז), שענין זה לא נאמר על אחרים. ועל ידי אהבה זו שהיתה לכל הבריות, עורר אצלם גם תשוקה למצות, אף שמצד עצמם לא היו שכינים לכך.

משום שהם גרמו להגביר שר השכחה להשליטו, שהוא גימטריא מאה, לפיכך גזר אמו בלשון 'לכן' שהוא גימטריא מאה.

מחלוקות התנאים והאמוראים כלם לתקון השכינה

ומה שמשם 'מה' מי מריבה אשר רבו בני ישראל את ה' ויגדש בם'. בא להודיע שכל תעשה לומר דיש פגם חס ושלוש במחלוקת התנאים והאמוראים כיון שאתה רואה זה מתיר וזה אוסר, זה מטמא וזה מטהר, זה מחייב וזה מזהב.

דכבר בא מפרש בדברי הרשב"י עליו השלום, ובפרט בזהר חדש (שיר השירים טו ב), דכל מחלוקתם היא לקשט את הפלה, רק זה אומר זה התכשיט נאה לפלה ולפיכך אומר מתר, וזה אומר אינו נאה לה ולפיכך אומר אסור, וכלם להנאת הפלה דורשים.

הרמז בלשון הפסוק

וזהו שאמר ה' מי מריבה, דהינו מסבת הפאת הסלע יצאה מריבה בין התנאים והאמוראים, ואל תחשב שיש פגם בזה חס ושלוש, כי דע לך מריבה זו אשר רבו בני ישראל היא את ה', דהינו פונתם כי אם לקשט את הפלה, דמי שאומר מתר פונתו היא דהתכשיט זה נאה לפלה, ומי שאומר אסור פונתו דהתכשיט זה אינו נאה לה, והכל הולך למקום אחד על עסקי הפלה, והכל 'את ה'', ולפיכך ויגדש בם, דהינו מבין שני החולקים מתעלה ומתקדש הקדוש ברוך הוא, וזהו ויגדש בם:

ודברתם אל הסלע לעיניהם ונתן מימיו (כ ח)

אור הגנוז לצדיקים

רבי אהרן הכהן מאפסא זי"ע

הדקדוקים בפסוק

מאי נפקא מנה להיות קדוש ה' בדבור יותר מלהכות ויתן מימיו. ב. מאי נפקא מנה בספור זה בתורה להיות מורה דרך לעבודת ה'.

בטחון בה' תקון למחשבות זרות

והכי פרושו, דראוי לאדם שלא לבטח על הסבה שמתפרנס ממנה, כי אם בטחוננו יהיה בהשם יתברך שהוא סבת הסבות, והוא תקון למחשבות זרות בשעת עסק תורה ותפלה, שהמחשבות זרות כשהוא בענין משא ומתן אם אעשה כך ארויח כך כו', נמצא הוא מלמד להקדוש ברוך הוא סבות איך יפרנס אותו, והרי הקדוש ברוך הוא הוא סבת כל הסבות, ואין צריך ללמדו באיזה סבה יפרנסו, כי הוא יכול להמציא סבה מיחדת מבלי סבה שלו.

לא האמנתם בי להקדישני לעיני בני ישראל לכן לא תביאו את הסלע הזה אל הארץ אשר נתתי להם. הנה מי מריבה אשר רבו בני ישראל את ה' ויגדש בם (כ ח-ג)

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחצירא זי"ע

סוד המטה והסלע והטעם שהקב"ה צוה לדבר ולא להכות

הראשונים זכרונם לברכה (תיקוני זוהר תיקון כא מג-מד) פירשו דהפאת הסלע היא גורמת השכחה וגורמת המחלוקת, ואנן בעניינתן נשלים דבריהם.

דהנה 'הסלע' הוא רומז לשכינה שהיא תורה שבפעל פה, ו'המטה' רומז להקדוש ברוך הוא שהוא תורה שבכתב, ואמירת הקדוש ברוך הוא למשה שיקח את המטה הוא כדי שיהיה שם מצוי בשעת דברים אל הסלע, בגין דלא לאפרשא תורה שבכתב מתורה שבפעל פה.

והינו טעמא דדבור זה של הסלע צוה הקדוש ברוך הוא למשה ואהרן בשניהם שידברו אל הסלע, משום דמשה שושבינא דמלכא, ואהרן שושבינא דמטרוניא, והשתא דרצה לגלות תורה שבפעל פה שהוא הוצאת מים מן הסלע שהיא השכינה, במעמד בעלה תורה שבכתב שהוא המטה, צריכים השושבינים של שניהם להתעסק בדבר זה.

על ידי הפאת הסלע נגרם השכחה והמחלוקות בלמוד התורה

והנה תורה שבפעל פה מתחלה היתה אסורה להכתב, משום דכשמה בן היא, דשמה תורה שבפעל פה, דהינו בפה דוקא תהיה ולא בכתב, רק כיון שראה רבנו הקדוש ברוך הקדש שעתידה להשתפך אם לא נכתבה, עמד וכתבה משום 'עת לעשות לה' הפרו תורתך' (תהלים קיט קכו).

והנה ההפאה שהכה את הסלע במטה, שם עשה המטה רשם בפסלע, דעתידה תורה שבפעל פה להשתפך ותחזר גם היא להכתב כמו תורה שבכתב הרמוזה במטה. והשכחה, ממנה נולדה המחלוקת, ומה שהכה פעמים זה גרם השכחה והמחלוקת בין התנאים בין האמוראים.

והנה 'הסלע' עם ארבע אותיותיו והכולל גימטריא שתי פעמים פה', לרמז על המשנה והתלמוד הנקראים תורה שבפעל פה שבשניהם היתה השכחה והמחלוקת. ובשביל הפאה זו היה ענשם שלא ינסו לארץ, מדה כנגד מדה, דארץ ישראל היא תורה שבפעל פה, והסלע היא תורה שבפעל פה.

ומה שאמר להם גם כן 'לכן לא תביאו',

ולכן היו ענני הכבוד בזכותו של אהרן, כיון שהיה אוהב את הבריות ללא התחלקות, המשיך את ענני הכבוד שכללו את כל בני ישראל בשוה.

מרים היא פועה, שהיא התמסרה לגדול הילדים הקטנים דוקא במצרים. ולמה נקרא שמה מרים – לפי שהיתה בזמן קשי הגלות, ואף על פי כן התנבאה שתכף נולד מושיען של ישראל, ועל ידי זה בטלה לא רק את גזרת פרעה, אלא גם את גזרת עמרם, אף שהיה לעמרם טעם על גזרתו.

מרים פעלה במסירת-נפש להכין ילדים שיאמרו 'זה א-לי ואננהו' (שמות טו ב), דור שיקבל את התורה. ובזכותה היתה הבאר – מים – שענין המים הוא להוריד ולהוליך את התורה למקום נמוך, גם לאלה שהם בקצה המחנה.

כשנסתלקו אהרן ומרים נסתלקו ענני הכבוד והבאר, וחרזו בזכותו של משה. ומזה מכרח שמשה התחיל להתעסק בעבודה חדשה. הגם שענינו מצד עצמו היה העבודה של רועה ישראל (קו), החזירה העבודה החדשה גם את העננים והבאר.

הסימן האמתי של רועה ישראל הוא – שאינו עוסק רק בעבודה השכינת לו בעצם, אלא, בשעה שמכרח לצרף השעה, מותר הוא על עצמו, מניח את עצמו, ומסור נפשו בשביל בני ישראל.

בשעה שצריכים לקרב לבן של ישראל, גם פחות שבפחותים, לאלקות – מניח רועה ישראל את עניניו, ומלמד את בני ישראל אל"ף ב"ת, אם א"ב של תורה ומצות או א"ב כפשוטו.

הגם שהוא זקן שקנה חכמה, ואם כן, מה לו להחזיר אבדה? הרי זה לא לפי כבודו ואין זה ענינו; ענינו הוא ללמד את מנהיגי ישראל כיצד להנהיג את ישראל, ולא לבוא במגע עם אנשים שאינם פשוטים.

ואף על פי כן, בשעה שנסתלקו אהרן ומרים, ואין מישוהו אחר שיעסק בדבר, פונה ראש ישראל להתעסק בעצמו בענינים אלה, הגם שאין זה לפי ערכו (ח"ב עמ' 331 ואילך):

קח את המטה והקהל את העדה אתה ואהרן אחיד ודברתם אל הסלע לעיניהם ונתן מימיו וגו'. ויורם משה את ידו ויד את הסלע במטהו פעמים ויצאו מים רבים וגו'. ויאמר ה' אל משה ואל אהרן יצו

ארצם' (מלכים א' ח מח), שכל התפלות מקבלות לפני ה', בנרמז בתבות 'אליך', הינו דרך ארצם', על ידי תפלה זו שאנו מתפללין על ארצנו וביאת משיחנו במהרה בימינו אמן.

הרמז בלשון הפסוק

וזה פרוש על כו, רצה לומר בעת פזאת שמפזרין אנו בין שבעים אמות, שהוא גמטריא של מלת 'כן', יאמר בספר, רצה לומר שיהיה אמורים כל התפלות בספר של מעלה ששם הם נזכרים בכל התפלות, מלחמת ה', רצה לומר זהו מחמת שאנו מתפללין תחלה על מלחמת ה' וביאת משיחנו, ויהיה שמו שלם וכסא שלם. את והב בסופה, כפרוש רש"י כמו יב, רצה לומר על ידי זה אנו נותנים לבסוף שבח והודיה על כל הטובות, שעל ידי תפלות מלחמת ה' מקבלים כל התפלות לפני יתברך שמו:

מסכת אבות – פרק ה'

עשרה דברים נבראו בערב שבת בין השמשות, ואלו הן, פי הארץ ופי הבאר ופי האתון (מ"ו)

דברים נחמדים

רבי גבי אלימלך מדינוב זיע"א

פי הארץ ופי הבאר ופי האתון מסדרים במשנה בסדרם בתורה

פי הארץ ופי הבאר ופי האתון שלשתן מסדרים בג' סדרי תורה בסדר, פי הארץ בפדרשת קרח, פי הבאר בחקת, פי האתון בבלק.

ושמעתי מכבוד מחתני הקדוש מורנו הרב צבי הירש זצוק"ל, שמה שיש בקבלת הקדמונים להעביר מחשבות זרות מן התפלה לומר ג' פעמים פי פי הוא על ג' פיות הנ"ל, ואיני יודע כעת הטעם אבל צינתי למזכרת:

לפום צערא אגרא (מכ"ב)

דברי ישראל

רבי ישראל ממוז'יץ זיע"א

הכל תלוי בשמירת הפה

לפום צערא אגרא. פרוש, צערא ואגרא תלוי בפומא ולישנא, כמו שנאמר 'החיים וכו' ביד הלשון' (משלי יח כא), ודי למבין:

לכני ישראל היה באמת מספיק טפה אחת מים, שהם נמשכו לגמרי למעלה מן הטבע ושם אין חלוק, אבל משה רבנו לא החזיק אותם שם כל כך במדרגה גבוהה וחשב שעדין יש חלוק, וזה 'לא האמנתם'.

כפי האמונה בקדשה שיש בכל אות

שבתורה כך רואים

וכן הוא בתורה, דכתיב 'גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך' (תהלים קיט יח), שבכל אות נאות מהתורה יש קדשה, וכפי מה שמאמינים בזה כך רואים הנפלאות מתורתך, וכתיב 'הוי כל צמא לכו למים' (ישעיה נה א), ואין מים אלא תורה (ב"ק פב), בשם היהודי הקדוש ו"ל 'העניים והאביונים מבקשים מים ואין', שצריכים להפיר את כח הנותן [וזהו 'צאין']:

ונירים אבד חשבון (כא ל)

מאמר מרדכי

רבי מרדכי מנדבורנא זיע"א

רמז מוסר על נתינת דין וחשבון

הנה ידוע אשר הנשמה הקדושה נקראת בכחית מלכות, ונירם אותיות ו"י נר"ם, נר הוא לשון מלכות כפרוש רש"י ו"ל, ורומז על הנשמה הקדושה, פרוש וי לה לנשמה כאשר אבד חשבון – כשלא תוכל לתן דין וחשבון לפני מלך מלכי הקדוש ברוך הוא:

על כן יאמר בספר מלחמת ה' את והב בסופה וגו' (כא יד)

עבודת ישראל

רבי ישראל ממוז'יץ זיע"א

כל התפלות מתקבלות בכלל בקשת האלה

יש לפרש על דרך הפסוק 'תפלה לעני כי יעטף' (תהלים קב א), דהנה, מה שאנו בכל יום מתפללין על ביאת משיחנו במהרה בימינו זה נקרא תפלה דמסכנותא, פי כל התפלות שהצדיק מתפלל על בני ישראל, עינינו הרואות שהצדיק גוזר והקדוש ברוך הוא מקיים, ומשביע לכל חי רצונו.

וזאת התפלה על ביאת משיחנו, הנה עינינו כלות כל היום, שאנו בגלות ובדרך הידוע, ואין קול ואין עונה. ואף על פי כן, על ידי מה שמתפללים תפלה זו, מתעטפין כל התפלות בזה התפלה, וזה 'תפלה לעני כי יעטף'.

וזה פרוש הפסוק 'והתפללו אליך דרך

יבחר לפרנסתו עבודה קלה

והנה הבוטח בהשם יתברך באמת ואמונה, ראוי לו לבחור לעצמו סבה קלה לפרנסה שלו, שכל שהסבה קלה יותר נמצא שהבטחון בהשם יתברך הוא יותר אמתי וחק, מפני שאיננו בוטח בהסבה ושיתמיד בה, כי אם בטחוננו בהשם יתברך שיוכל לפרנסו מבלי סבה ההיא הפברה פי אם בסבה קלה מזו.

הרמז בלשון הפסוק

וזהו שצוה הקדוש ברוך הוא ודברתם אל הסלע, פרוש אף על גב דהדבור הוא סבה קלה יותר מההפאה בצור, אפלו הכי ונתן מימיו, וזה הדבר היה מקדש שמו יתברך בעיני ישראל, להראותם שאין הבטחון על הסבה הרגילה הקדומה וקא כמו שהיה המנהג קדם להפזת הצור (עין שמות יז ח), פי אם גם על ידי הדבור אליו יוציא נוזלים מסלע.

מפני שעקר הבטחון הוא על השם יתברך שהוא סבת כל הסבות, וברצונו יכול לשנות הסבה להקל ממה שהיה, כענין (אבות פ"ג מ"ה) 'כל המקבל עליו על תורה מעבירין ממנו על מלכות ועל דרך ארץ':

ויאמר ה' אל משה ואל אהרן יעו לא האמנתם בי להקדישני לעיני בני ישראל (כ יב)

אמרי אמת

רבי אברהם מרדכי מגור זיע"א

כפי האמונה בהשגחה פרטית כך רואים כבודו יתברך בכל מקום

ענין חטא מי מריבה, כתיב 'ודברתם אל הסלע לעיניהם וגו' יען לא האמנתם בי, במדרש גבי הגר ויפקח אלקים את עיניה ותרא באר מים' (בראשית כא יט) מכאן שהכל בחזקת סומין עד שהקדוש ברוך הוא מאיר עיניהם, איתא בשפת אמת בשם אבי אדוני זקני ו"ל שהגיד להוכיח מזה המדרש כי כל הנצרך לאדם עומד לפניו תמיד ורק שצריכים להיות פקוח עינים לראות וכו'.

וזה דכתיב 'לעיניהם', וכתיב 'יען לא האמנתם בי', דאיתא איהו אמת ואיהי אמונה, שפפי שמאמינים בהשגחה פרטית כך רואים כבודו יתברך בכל מקום. ובמדרש (ביר נג יד) 'ותמלא את החמת מים' שהיתה מחסרת אמונה, הינו כשעושים נס לאדם צריכין להיות נמשך לגמרי אחר הגס ולא לדאג כלל על העתיד, ולא היתה צריכה למלאות החמת מים.

תפארת שלמה

רבי שלמה מרדומסק זיע"א

בעולם העליון לא יתנו לאדם שוב
ללמד

צריך להיות יקר בעיניו היום והשעה שהוא
בעוה"ז עדנו בכחו לתקן הכל ללמד
תורה, אבל אח"כ אם יתן כל תלמידי דעלמא
בעד יום אחד לשוב לעוה"ז לתקן מה
שעוה"ז לא יניחוהו (ד"ה זאת התורה):

תענוג

שפת אמת

רבי יהודה אריה לייב מגור זיע"א

התענוג והרצון של בני ישראל נוגע
במקום גבוה מאד

יש לכל איש ישראל לידע ולהאמין כי
התענוג והרצון שבאדם נוגע במקום
גבוה עד מאד (תרל"ו):

• עמוד התפלה •

באר משה

רבי משה אליקים בריעה מקוץ'ניץ זיע"א

רמז שיש ללמוד קדם התפלה

על כן יאמר בספר מלחמת ה' וגו'. על
דרך הפשוט, על פי מה דאיתא
בספרים שהאדם צריך ללמוד קדם שיתפלל.
וזה נרמז בהכתוב שלפנינו. מלחמת ה'
רמז אל התפלה, פנודע מהפגנות
של פסוקי דזמרה, שהוא להכרית הקלפות
והסטרך אחר, ובפרט בכונת קריאת שמע,
וכדאיתא בתקוני זהר הקדוש (הקדמה יא).
שהוא הקורטא לירות החצים להסטרך
אחר.

וזהו מאמר הכתוב, על כן יאמר בספר,
ירצה, שתחלה מרח להאמר בספר
תורת ה' דהינו ללמוד קדם התפלה, ואחר
כך מלחמת – עמד להתפלל וללחם מלחמת
ה':

חקל יצחק

רבי יצחק אייזיק מספינקא זיע"א

למוד תורה קדם התפלה מעלה את
התפלות לפני כסא הכבוד

איתא בתרגום יונתן בן עוזיאל ובתרגום
ירושלמי פרשת חקת (כ טז) דמשה
רבנו הספיד על אהרן יו"י לי עלך אהרן
אחי עמוד צלותהון דישראל, ויש להבין
מדוע קראו בן.

רצון

שפת אמת

רבי יהודה אריה לייב מגור זיע"א

מי שיש לו רצון אמת לבטח בהשם
יתברר שיצור לו

כרונה נדיבי העם במחקק במשענתם.
'במחקק', כי כל רצון עושה רשם
וחסיקה בלב, וצריך להתחזק לבטח בה',
שבדרך שרצין לילך מוליכין, ולכן מי
שיש לו רצון אמת צריך לבטח בהש"ת
שיצור לו, וזהו 'במשענתם' (שנת תרל"ד):

שבת

באר מים חיים

רבי חיים מטשנבויץ זיע"א

אור השבת כה גבוה ונשגב עד שאין
לחיצונים שליטה בו

על כן השומר שבת מוחלין לו על כל
עוונותיו, לפי שאורו גדול כל כך עד
שאין שום אחיזה להחיצונים בו, וממילא
כל עוונותיו בטלין (ד"ה הנוגע במת):

תורה

זכרון זאת

רבי יעקב יצחק מלובלין זיע"א

זהירות מהתפארות על ידי התורה

האדם צריך לראות שלא להיות לו שום
פניה אחרת בתורה, בפרט כשהוא
דורש ומחדש, לא לבוא לו שום גאוה
והתפארות מזה (פרשת חוקת):

מאור ושמש

רבי קלונימוס סלמן עפשטיין זיע"א

העצה להגיע לאסוקי שמעתתא אליבא
דהלכתא

עצה הנוצח לאיש אשר יחפץ להשיג
שמעתתא אליבא דאמת, תכף בקומו
בבצות לילה ישפוד תחנונות ובקשות לפני
המקום ב"ה, ויפושש במעשיו ויעשה
תשובה עליהם, ואח"כ יזמר זמירות שירות
ותשבחות לפני מלך מהלל בתשבחות קדם
למודו, ואח"כ ילמד בכונה עצומה לשמר
ולעשות, בודאי ישיג הלכה ברורה אליבא
דאמת כמו שנתנה למשה בסיני (ד"ה א"י

:א)

• לשונות של אור •

אמת

אוהב ישראל

רבי אברהם יהושע העשיל מאפטא זיע"א

על האדם לאהב ולדבק באמת מחמת
שהיא שרש העולם

כשהאדם נותן ללבו שכל הנמצאים בעולם
הם מאמתות מציאות, וזהו קיום
העולמות ע"י האמת, והוא עמוד החזק
שהעולם עומד עליו, וא"כ כיון שכל אדם
יש בו נשמת רוח חיים אשר נפח בו שמו
ית', הבא ממקור האמת, על כן ראוי להאדם
להיות כל חפצו ומגמתו בכל עניניו להדביק
את נשמתו בשרש האמת, ושלא לפסוק עצמו
מהשרש, כדי להיות דבוק תמיד באמתות
מקור אין סוף ב"ה וב"ש אשר הוא כלו
אמת (ד"ה עוד יש לאלוק):

ענוה

עבודת ישראל

רבי ישראל מקוץ'ניץ זיע"א

המחזיק עצמו ש'אין בו מום' לא עלה
עליו על מלכות שמים

אשר אין בה מום. שמי שמחזיק עצמו לצדיק
שתקן הכל ואין בו מום, בודאי איש
כזה הוא שלא עלה עליו על מלכות שמים:

פה

בת עין

רבי אברהם דב מאברוקטש זיע"א

מי שפיו סתום לעניני עולם הזה פיו
פתוח לעניני העולם הבא

כשיש לאדם פה סתום מלהשתמש בו
לדברים אשר לא לה' המה, אז
יהיה לו פתח פתוח – שיפתחו לו מן השמים
השפעה שפע רב טוב וקדשה, וכל צרופי
אותיות שיצאו מפיו הטהור ימשיכו כל
הטובות וישועות קדושות (ד"ה וידבר):

תפארת שלמה

רבי שלמה מרדומסק זיע"א

השומר לשונו וברית המעור מכרית
החיצונים

'רק אין דבר ברגלי, שלא פגם בחינת הדבור
ושמירת הברית, על ידי זה 'אעברה' בכל
העולמות, ולהכרית כל החושים והקוצים וכו':

גזרת ת"ח ות"ט היתה על זלזול בכבוד בית המדרש והפלה

וידוע מה שגלו לצדיקים כי הגזרה שהיתה בשנות ת"ח ות"ט שנגרבו פמאנים קהלות מישראל וכמה מאות בתי מדרשות, היה על דבר החטא שהיו מדברים בשעת התפלה וזלזלו בכבוד בית המדרש. **ואם** בארזים נפלה שלהבת מה יענו אזורי קיר, שחטא זה רחמנא לצלן ממלא חללא דעלקא, ומי יודע אם לא בשביל חטא זה נהרסו ונגרבו אלפי בתי כנסיות ובתי מדרשות וכל קהלות הקדש בחרבן הנורא האחרון, ואף בחסדי ה' הטוב הותר לנו לפליטה מה שלא נחרב.

צער השכינה הקדושה

הלא כל אדם מחיב לתת שבח והודיה להשם יתברך שנתן לו כח לילך לבית המדרש ואין הוא אסור באזקים, ולא להיות חס ושלום כפוי טובה ולצער בביכול את השכינה הקדושה.

וכדאיתא בזהר הקדוש (ח"ב קלא): על חמר הענין דעביד קלנא לשכינה הקדושה וכל הפמליא של מעלה מצטערים ובוכים על צער השכינה, וענשו מפני דלית ליה חולקא באלקי ישראל רחמנא לצלן. **ומי** שצער השכינה הקדושה נוגע ללב וישתדל לעשות תמיד נחת רוח ליוצרו, יכנס לבית המדרש באימה ביראה ברתת ובזיע, ויאמר מה נורא המקום הזה שזכיתי להכנס בו, ויעמד שם בפחד כעבדא קמי מריה שירא לעשות כל מעשה שאינו לצורך (פרשת תולדות תשל"א):

ארוך בין מנחה לערבית, ורב הקהל עסקו אז בלמוד התורה, ואלו הפשוטים ועמי הארץ היו יוצאים לחוץ לשיחה בטלה, כי גם המה ידעו להזהר בקדושת בית המדרש ולא שוחחו דברים בטלים במקום מקדש מעט.

דברי תוכחה על כך שלכל הפחות בעת שהאדם בטל ממלאכתו יעסק בתורה או יעני בספר

ובעונותינו הרבים נשמטמו הלכבות ונעשינו עניים בדעת, וכל היום בלתי אל המון עינינו, ואנו משעבדים לתאוות הגשמיות, אנשים שקועים ראשם ורבים בעסקיהם, כל אחד חורש בשעת חרישה וקוצר בשעת קצירה ועושה כל המלאכות השפלות והבזויות.

והדעת נותנת שאם יש לאדם כמה רגעים שבהם הוא בטל ממלאכתו, לכל הפחות אז יהא יושב ועוסק בתורה או יעני בספר, או יקרא מזמורי תהלים וכיוצא בזה, וכל שבן בשבתות וימים טובים שיעשה אדם לעצמו קצת חשבון נפשו לה' ויתבונן עד כמה חסר לו במלי דשמאי.

בזיון בית המדרש ומקדש מעט

ותחת זאת אי לאננים שפך שומעות בבית המדרש שחוק וקלות ראש וליצנות, ולא די שכל היום נמצאים בכפיפה אחת עם הטמאה רחמנא לצלן, עוד הולכים ומבזים את בית המדרש מקום מקדש מעט וחלול שם שמם גדול מאד, וכיון שעבר אדם עברה ושנה בה נעשית לו כהתר רחמנא לצלן (יומא פו: וכו').

ויש לומר דהנה כתיב בפרשת חקת (כא י') 'עלי באר ענו לה', ופרשתי בסיעתא דשמאי דלמוד התורה הקדושה מעלה התפלות לפני כסא כבודו יתברך שמו, ועל כן לומדין קודם התפלה כדי שהתורה הקדושה תעלה התפלה, וכן יסד בעל האקדמות, 'צבי ותמיד ורגיג דילאון בלעותא, צלותהון כבן מקבל והנא בעותא. **והבאר** היא התורה הקדושה כמו שנגמר (שה"ש ד טו) 'באר מים חיים' (וראה אור החיים במדבר כא יז). וזה פירוש הכתוב 'עלי באר', התורה שנגמלה לבאר תעלה את 'ענו לה' שתגומו 'שבחו לה' הינו התפלה. **ולכן** אהרן הפהן שעליו נאמר (מלאכי ב ז) 'שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו', על ידי כח התורה שלמד, העלה תפלות ישראל לפני הקדוש ברוך הוא, ועל כן קראו 'עמוד צלותהון דישראל', שהוא העלה תפלותיהן (פרשת אמור):

שפע חיים

רבי יקותיאל יהודה מצאנו זיע"א

מנהג ישראל מקדמת דנא להשכים ולהעיר לעסק בתורה קדם התפלה

זאת מלפנים בכל תפוצות ישראל היו משכימים ומעירים בבתי מדרשות ועסקו בתורה קדם התפלה בדרך גמרא או בפרק משניות וכדומה, כל אחד לפום דרגא דיליה.

מנהג העיר קראקא

ובעיר קראקא היה המנהג להפסיק זמן

אוצרות גאוני הדורות

אל בני ישראל ויקחו אליה פרה אדמה תמימה (יט ב)

אור תורה

רבי אורי קאלמיר זצ"ל

לא נתגלו טעמי פרה במרה אפלו למשה רבנו

והנראה על פי הגמרא בפרק הנזקין (גיטין ס), אמר רבי לוי שמונה פרשיות נאמרו ביום שהוקם בו המשכן, ואלו הן, פרשת כהנים, ופרשת לויים, ופרשת טמאים וכו', ופרשת פרה אדמה. **והקשו** המפרשים, והלא רש"י פרש בפרשת בשלח (שמות טו כה) על פי המדרש 'שם שם לו חק ומשפט ושם נסחור' (שמות טו כה), במרה נתן להם מקצת פרשיות של תורה וכו', שבת ופרה אדמה ודינין, לפי זה כבר נצטוו על פרה אדמה במרה ולא באחד בניסן.

בה טעם. ותרץ, שמה שנקראת 'חקה' הוא רק לישראל, שלא נודע להם הטעם. וכמדק מדברי המדרש (שם), 'אמר לו הקב"ה למשה, לך, אני מגלה טעם הפרה. אבל לאחרים, חקה'.

ומעתה יובן, שתחלה אמרה התורה בדרך כלל מקום "וידבר ה' אל משה ואל אהרן לאמר". ושוב חזרה ואמרה "זאת חקת התורה אשר צוה ה' לאמר", כדי ללמד שמה שאמרה התורה על פרה אדמה שהיא "חקת התורה" ואין בה טעם, זה רק "לאמר" לעם ישראל, אבל לגבי משה היא אינה 'חקה', אלא מצוה שיש בה טעם. (באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

זאת חקת התורה אשר צוה ה' לאמר דבר

וידבר ה' אל משה ואל אהרן לאמר. זאת חקת התורה אשר צוה ה' לאמר (יט א-ב)

ריח שדה

רבי שמעון דוויט הפהן זצ"ל

מצות פרה אדמה למשה יש בה טעם מה שאין בו לישראל

יש להבין, מדוע כפלה התורה תבת "לאמר". ונראה לבאר בהקדים את דברי רש"י (ע"פ), 'לפי שהשטן ואמות העולם מונין (מצעים ומקנטרים) את ישראל לומר, מה המצוה הזאת, ומה טעם יש בה, לפיכך כתב בה 'חקה', גזרה היא מלפני ואין לך רשות להרהר אחריה'. **והקשה** רבי אליהו מזרחי (הרא"ם), והרי מבאר במדרש (במ"ד יט, ו), שיש טעם למצות פרה אדמה, רק שה' לא גלה אותו לאיש, וזילת משה רבנו. ואם כן מהו שכתב רש"י שנקראת 'חקה' מפני שאין

קודשא בריך הוא, שנקרא 'הוא'. אך רמז פתוח אותיות 'פחות', ורצה לומר מי הוא כלי הפחות, הוא אשר אין צמיד פתיל עליו כמו שכתבתי. ואפשר רמז טמא הוא, שטמאים אותו בלילה, כיון שאין עליו הכסוי של המצוה שהיא הציצית ששקולה כנגד תרנגול.

וירם משה את ידו ויד את הסלע במטהו פעמים ויצאו מים רבים (כ יא)

מזבח אליהו

רבי אליהו הכהן זצ"ל

נס יציאת הנחלים מטפות מים

מאמר בתנחומא (סי ט): וירם משה את ידו ויד את הסלע, הנה פעם אחת התחיל הסלע נוטף מים מועטים, שנאמר (תהלים עח כ) 'הן הנה צור וזוהי מים' כזה שהוא נוטף טפין, אמרו ליה, בן עמרם המים הללו ליונקי שדים או לגמולי חלב, מיד הקפיד והכהו פעמים, שנאמר 'ויד במטהו פעמים', וישטפו לאותם שהיו מרננים כנגדם, שנאמר 'ונחלים ישתפו', ע"כ.

ראוי להבין דלמה מתחלה מההפאה ראשונה לא עשה הקב"ה שיציאו מים רבים, ועוד צריך להבין ב"ה הענין מה שאמר הקב"ה למשה ולאהרן 'ען לא האמנתם בי להקדישני לכן לא תביאון, וכו' דמה קדוש השם לא עשו, אי משום שאמר 'ודברתם' והם הכו במטה, מה אכפת אם הוציאו מים בדבור או בהפאה, כי מכל הצדדים נס ופלא הוא, כי אין הטבע מחייב שבהפכות בסלע יוצאים מים כדי לומר שעם הדבור היה קדוש השם בפרסום מה שאין בן בהכות המטה [וכו']. ועוד ראוי להבין למה נעשו בענש זה שלא יכנסו לארץ יותר מענש אחר כי לא דבר ריק הוא.

אמנם נראה לפרש בדברי רז"ל (יומא עז:): שמי השילוח היה יוצא מבין קדש הקדשים כשני חוטים, והיו נעשים בחוץ בנחלים שוטפים, וזה היה נס גדול לעיני עמים רבים, וראיה גמורה להשגחתו בשפלים להנהיג עולמו כרצונו. וזה עצמו רצה הקב"ה להראות כאן לישראל, ולכן עשה שיציא הסלע טפין, ויודו בפייהם שזה אינו מספיק לגמולי חלב כמו שאמרו, ואחר אמרם כן לעשות נס שמאותם טפין הנוטפים שנעשו נחלים, והיה זה פרסום נפלאותיו וגבורותיו לעיני כלם בראותם יכלתו הגדול, ונס בתוך נס, הסלע שהוציא מים, ושמהטפין שנעשו נחלים.

נמצא, שמה שזכו ישראל בתורה, הוא בגלל שפתובים בה דברים השקכים רק בבני אדם ולא במלאכים. וזהו שנאמר "זאת התורה", ואשר נתנה לעם ישראל ולא למלאכים, הוא לפי שנאמר בה "אדם כי ימות באהל", וזה שיך רק בבני אדם, ולא במלאכים שאינם מתים. (באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

ואסף איש טהור את אפר הפרה והניח מחוץ למחנה במקום טהור והיתה לעדת בני ישראל למשמרת (יט ט)

נפלאות חדשות

רבי נח ליפשיץ זצ"ל

חלקת אפר הפרה לשלשה חלקים

במסכת פרה (פ"ג מ"א) ומחלקים אותה לשלשה חלקים, אחד נתן בחל, ואחד בחר המשחה, ואחד היה מתחלק לכל המשמרות. ואפשר שהשלשה הנ"ל רמוזים בפסוק זה, ואסף איש טהור והניח מחוץ למחנה זה ה' המשחה, במקום טהור זהו חל, והיתה לבני ישראל למשמרת זה משמרות.

וכל כלי פתוח אשר אין צמיד פתיל עליו טמא הוא (יט ט)

ויאמר שאול

רבי שאול נחמיאש זצ"ל

שמירת והגנת הציצית על נשמת האדם

אפשר רמז על מצות ציצית, והוא שאמרו ז"ל (מנחות מג:): שהזהיר בה מקבל פני השכינה, ונעשה מרפכה לשכינה, וכאלו קים כל תרנגול מצות על ידי הבחינה שראה בה, ומקבל בפיו לקנס תרנגול מצות, והקב"ה מחשיב עליו כאלו קינם, וכמה ענינים תלויים בה פנודע מדברי רז"ל. ואמרו ז"ל שמצות ציצית מגנה על נשמת האדם בעלותה בלילה מכל השטנים, וכן בסלוקה מן העולם.

וזה שאמר וכל כלי, שהוא האדם שנקרא כלי ה', 'הפרו נשאי כלי ה' (ישעיה נב יא), פתוח רצה לומר שנשמתו מגלה כמו כלי פתוח שאין מי שיגן עליו מן הנחשים והשרצים, כך זו הנשמה אין מי שיגן עליה מן הסטרא אחרא שהם כמו נחשים ועקרבים.

ומי גורם לו זה, בשביל אשר אין צמיד חבור פתיל עליו, שהיא הציצית שיש בה פתילים, טמא הוא, שאין מי שיגן עליו. וגם רמז טמא מלקבל ה"ו, שהוא

ושמעתי תרוץ מפי גדול אחד, דודאי במרה נצטוו, אף לא נתגלה טעם פרה אפלו למשה רבנו במרה, רק באחד בניסן, כמאמר חז"ל במדרש רבה (יט א): 'ויקחו אליך', אמר לו הקב"ה למשה לך אני מגלה טעם פרה אכל לאחרים חקה וכו', וזהו שאמר 'שם שם לו חק ומשפט', דהינו במרה שם לו חק וגו', דהינו אפלו למשה שם לו חק שלא נתגלה לו הטעם, אכל באחד בניסן נתגלה לו הטעם.

וזהו שאמר הכתוב זאת חקת התורה אשר צוה ה' לאמר וגו', דהינו מה שצוה ה' כבר במרה היה חקת התורה אפלו למשה רבנו ע"ה, אכל היום דבר אל בני ישראל ויקחו אליך וגו', דהיום אני מגלה לך טעם פרה, אכל לאחרים חקה.

נחלת עזריאל

רבי פינחס ב"ר עזריאל הלוי זצ"ל

רמז לארבעת הדברים שאמות העולם מקניטים את ישראל

ויקחו אליך. תבת 'אליך' הוא מיתר. דרך רמז יש לומר, דאיתא במדרש ארבעה דברים שאמות העולם מונין את ישראל שנאמר בהם 'חקה', 'בום' שהוא במקום מצוה, ובלש לו בנים חייב כרת. כלאים בלאו, ובמקום ציצית מצוה. שער לעזאזל מטהר, והנושא מטמא. פרה מטהר, והנושא מטמא. זה שאמר אליך נוטריקון אדמה, לעזאזל, 'בום', כלאים, הם חקים.

זאת התורה אדם כי ימות באהל (יט יד)

ויאמר שמואל

רבי שמואל עלוי זצ"ל

קבלת התורה בזכות המיתה

נראה לרמז בדברי הפסוק, בהקדים את דברי הגמ' בשבת (פח:), 'בשעה שעלה משה למרום לקבל את התורה, אמרו מלאכי השרת להקב"ה, מה לילוד אשה בינינו. אמר להם, לקבל תורה בא. אמרו המלאכים, חמדה גנוזה שנמצאת אצלך תתקע"ד דורות קדם שנברא העולם, אתה מבקש לתנה לבשר ודם. אמר לו הקב"ה למשה, החזר להם תשובה. ותשובת משה למלאכים היתה בכך ששאלם 'מה כתוב בה', והביא להם דגמאות מדברים שכתובים בתורה שאינם שייכים בהם אלא רק בבני אדם, כגון, מצות פבור אב ואם, ואסור גזל ורציחה, ובכך הוכיח להם שהתורה מתאימה לבני אדם ולא להם.

שָׁרְצוּ. וְאִם כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ ו'ל' (יומא עה:), שֶׁאָמְרוּ וְכִי יֵשׁ יְלִיד אִשָּׁה שְׂמֻכְנִים וְאִינוּ מוֹצִיא עֲתִיד מִן זֶה לְנֶפֶת בְּמַעֲיָנוּ וְכו', וְהִנֵּה זֶה הָיָה בְּסוֹף אַרְבָּעִים שָׁנָה וְכָבֵד הִרְגָּלוּ בָּכָף.

וְהַעֲנִינוּ, שֶׁאִם תִּשְׁבֵּי לָנוּ שֶׁהָיָה גַם יִשְׂרָאֵל מֵתוּ כָּלָם בַּמִּדְבָּר וְאֵינְכֶם טוֹבִים מֵהֶם וְמָה זֶה תֹּאמְרוּ 'לְמוֹת בַּמִּדְבָּר', לָזֶה אָמַר **כִּי אִין לַחֵם וְכו'**, כְּלוּמַר אִף אִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵתוּ בַּמִּדְבָּר הָיוּ שְׂבָעִים מִכָּל טוֹב כְּנָ"ל, כִּי הֵמָּן הָיָה מִשְׁתַּנֵּה לָהֶם לְכַמָּה טַעֲמִים, מָה שֶׁאֵין בֶּן אֲנַחְנוּ הָעָרֵב רַב שֶׁלֹּא הָיוּ אוֹכְלִין אֶת הֵמָּן עֲצָמוֹ הַנִּקְרָא לַחֵם מִן הַשָּׁמַיִם, אֲלֹא הִפְסִלְתָּ שֶׁהָיָה נִשְׁאָר מִן הֵמָּן אַחֵר שֶׁשְׁתַּנֵּה אוֹתוֹ בְּרַחֲמֵי, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ ו'ל' עַל 'שְׁטוֹ הָעַם וְלִקְטוּ', וְהָיָה טַעֲמוֹ כְּטַעַם לֶשֶׁד הַשָּׁמֶן וְלֹא יוֹתֵר, אֲשֶׁר אִזּוּ נִקְרָא 'לַחֵם הַקְּלוּקֵל' – הַמְקַלְקֵל, כִּי אַחֵר שֶׁהוֹצִיאוּ מִמֶּנּוּ שְׁמֻנוֹ וְדָבְשׁוֹ הָיוּ נוֹתְנִין לָנוּ הִפְסִלְתָּ הַמְקַלְקֵל, בְּאִפְּן כִּי לַחֵם גָּמוּר לֹא הָיִינוּ אוֹכְלִין כָּלָל אֲלֹא לַחֵם הַקְּלוּקֵל שֶׁהוּא הִפְסִלְתָּ, אֲשֶׁר לֹא הָיָה מִשְׁתַּנֵּה לְטַעֲמִים רַבִּים מִתּוֹק וּמֵר וְחִמוּץ אֲלֹא לֶשֶׁד הַשָּׁמֶן, וְאֵין דְּבַר שֶׁנֶּפֶשׁ הָאָדָם קָצָה בּוֹ כְּמוֹ מִי שֶׁמִּתְמִיד לֹאכֵל דְּבָרִים שְׂמָנִים, וְזֶה שֶׁאָמְרוּ וְנִפְשָׁנוּ קָצָה וְכו'.

וְמָה שֶׁאָמְרוּ וְאִין מִים יוֹכֵן בְּמָה שֶׁבִּאֲרָנוּ בַּפְּסוּק ו'תִּשְׁתֶּה הָעֵדָה וּבְעֵירָם', כִּי אַחֲרֵי מוֹת מֵרִים לֹא חִזְרָה הַבָּאָר כְּבִתְחִלָּה לְהִשְׁקוֹת גַּם הָעָרֵב רַב, רַק אֶת יִשְׂרָאֵל הַנִּקְרָאִים 'עֵדָה' וְאֶת בְּעֵירָם גַּם בֶּן וּמִקְנֵיהֶם, וְזֶה שֶׁאָמְרוּ 'וְאִין מִים' כְּלוּמַר לָנוּ, כִּי לְיִשְׂרָאֵל יֵשׁ מִים.

בן גרני

רבי יוסף ישראלי דייטש זצ"ל

בגין התחברות ישראל לאדום חדל המן להשתנות לכמה טעמים

כִּי אִין לַחֵם וְאִין מִים וְנִפְשָׁנוּ קָצָה בְּלַחֵם הַקְּלוּקֵל. יֵשׁ לְהַתְעוֹרֵר לָמָּה קָרָאוּ כָּאֵן אֶת הֵמָּן 'לַחֵם הַקְּלוּקֵל', וְלַעֲלֵל בַּפְּרָשָׁת בְּהַעֲלֵתָּ (יא ד) לֹא הִתְאוּנָנוּ רַק עַל חִסְרוֹן הַבָּשָׂר, אֲבָל לֹא הוֹצִיאוּ שֵׁם רַע עַל הֵמָּן. עוֹד זֹאת קָשָׁה שֶׁאָמְרוּ 'וְאִין מִים', הֲלֹא כִּבְרָה הוֹצִיא לָהֶם מִשֶּׁה מִים מִצּוֹר הַחֲלָמִישׁ. **וְהִיוֹתֵר** תִּמְנָה הוּא מֵאֲמַר חז"ל יוֹמָא (עה:) הוּבָא בְּרַשִׁי ו'ל' פָּה, לְפִי שֶׁהֵמָּן נִבְלַע בְּאֲבָרִים קָרָאוּהוּ 'לַחֵם הַקְּלוּקֵל', שֶׁאָמְרוּ עֲתִיד הֵמָּן הָיָה שִׁיתַּפַּח בְּמַעֲיָנוּ, כְּלוּם יֵשׁ אָדָם שְׂמֻכְנִים וְאִינוּ מוֹצִיא עַכ"ל. וְהָאִין נִתְחַדֵּשׁ לָהֶם זֶה הַפֶּחַד פִּתְאוֹם, וְהִלָּא זֶה אַרְבָּעִים שָׁנָה אֲכָלוּ אֶת הֵמָּן וְלֹא עָלָה עַל לָבָם דְּאָגָה זֹו.

נוֹטְרִיקוֹן סִיחָה נָאָה. וְנִרְאָה לִי בַס"ד הַכְּתוּב לְפִי דְרָכָם, כִּי יָדוּעַ שֶׁיֵּשׁ כְּמָה מִצּוֹת שֶׁאִי אֲפָשָׁר לָקִים אוֹתָם בְּמַעֲשֶׂה, אִף הָאָדָם נִשְׁלֵם בָּהֶם בְּתַרְתִּי, הָאֶחָד מִצַּד הַמַּחֲשָׁבָה, חֲשָׁב אָדָם לַעֲשׂוֹת מִצְוָה וְנִאָּנֵס וְלֹא עֲשָׂאָה מַעֲלָה עָלָיו הַכְּתוּב כְּאִלּוּ עֲשָׂאָה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ ו'ל' (שבת סג.) עַל פְּסוּק (מלאכי ג טו) ו'לַחֲשָׁבִי שְׁמוֹ'. וְהַשְׁנִית עַל יְדֵי הַדְּבֹוֹר, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ (מנחות קי.) עַל פְּסוּק (ויקרא ז לו) 'זֹאת הַתּוֹרָה לַעֲלֹה וְכו'', כֹּל הַקּוֹרָא בַּפְּרָשָׁת עוֹלָה כְּאִלּוּ הִקְרִיב עוֹלָה וְכו'.

וְזֶה שֶׁאָמַר עַל כֵּן יֹאמְרוּ הַמַּשְׁלִים אֵלּוּ הַצַּדִּיקִים שְׂמוּשָׁלִים בְּיָצָרָם, שֶׁבָּאוּ לַעֲוֹלָם הַזֶּה לְהַשְׁלִים תְּקוּנָה שְׁלֵמָה בְּתַרְוִי"ג מִצְוֹת, בָּאוּ חֲשָׁבוֹן הָיָה הַמַּחֲשָׁבָה טוֹכָה לְהַשְׁלִים בָּהּ הַמַּעֲשֶׂה.

וְעוֹד תִּבְנֶה וְתִבְנוּ נִשְׁמַתָּם עַל יְדֵי עֵיר סִיחָן, 'עֵיר' רָצָה לומר גוֹף הַנִּקְרָא 'עֵיר קִטְנָה' (נדרים לב:), 'סִיחָן' נוֹטְרִיקוֹן סִיחָה נָאָה, רָצָה לומר גוֹף הַמַּהֲלָף אַחֵר סִיחָה נָאָה שֶׁל תּוֹרָה, שֶׁקּוֹרָא בַּפְּרָשִׁיּוֹת שֶׁל הַמִּצְוֹת, וְאִזּוּ נִשְׁלֵם בְּזֶה חֵלֶק הַמַּעֲשֶׂה.

תלנת העם על המן לאחר ארבעים שנה

עץ הדעת טוב

רבי חיים וויטאל זצ"ל

הליכת הערב רב מחוץ ענני הכבוד

וְתִקְצַר נֶפֶשׁ הָעָם בְּדֶרֶךְ וְיִדְבֹּר הָעָם בְּאַלְהֵים וּבְמִשָּׁה לְמָה הִעֲלִיתָנוּ מִמִּצְרַיִם לְמוֹת בַּמִּדְבָּר **כִּי אִין לַחֵם וְאִין מִים וְנִפְשָׁנוּ קָצָה בְּלַחֵם הַקְּלוּקֵל** (כא ד-ה). וְהַעֲנִינוּ, כִּי יִשְׂרָאֵל הָיוּ תוֹף עֲנִי כְבוֹד אֲשֶׁר הָיוּ מִיִּשְׂרָאֵל אֶת הַדְּרָכִים כְּמִישׁוֹר, וְהָיוּ מְקַפִּין מִהֶם לְבַל יָכֹס שָׂרֵב וְשִׁמְשׁ, גַּם עָנָן אֶחָד מִהֶם תַּחֲתֵיהֶם, וְהָיוּ כְּרוּכְבִּים עַל סוּסִים, יִלְכוּ וְלֹא יַעֲפוּ, וְנִהְיִים שֵׁם מִזִּיו הַשְּׂכִינָה. **אֲבָל** הָעָרֵב רַב הָיוּ הוֹלְכִים בְּרִגְלֵיהֶם שֶׁלֹּא עַל גְּבִי עֲנִי כְבוֹד, מִכֵּים מִשְׁמֵשׁ וְשָׂרֵב, כִּי הָיוּ חוֹצִה אֶל הָעֲנָנִים כְּנוֹדֵעַ, וְהֵם סוֹכְלִים תִּקְףָה צֶעֶר הַדֶּרֶךְ, וְזֶה שֶׁאָמַר בְּדֶרֶךְ, וְלָכֵן קָצָה נֶפֶשׁ וְלֹא נֶפֶשׁ שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל [וְכו'].

אכילת הערב רב מפסלת המן ולא

נשתנה להם לכמה טעמים

וְאָמְרוּ כִּי אִין לַחֵם וְכו', עַם הָיִיתָ שֶׁקָּר שֶׁעֲדִין הֵמָּן יוֹרֵד לָהֶם, וְגַם בְּאֶרֶץ שֶׁל מֵרִים כִּבְרָה חִזְרָה בְּזִכּוֹת מִשָּׁה, וְגַם שֶׁהָיָה לָהֶם לומר 'וְנִפְשָׁנוּ קָצָה' שֶׁהוּא הָאוֹכֵל וְאֵין הַנֶּפֶשׁ אוֹכֵלָתָהּ. וְגַם דְּהִיָּה לָהֶם לומר 'בְּלַחֵם הַקְּלוּקֵל' וְלֹא 'הַקְּלוּקֵל'. וְעוֹד כִּי שֶׁקָּר דְּבָרוֹ, שֶׁהָיָה הֵמָּן מִשְׁתַּנֵּה לְכָל הַטַּעֲמִים

וּמִשָּׁה מִיד כְּשֶׁמְעוֹ שֶׁאָמְרוּ אֵלּוּ אֵינוּ מְסַפִּיק לְיוֹנְקֵי שְׂדִים, כְּעַם וְהַכָּה שְׁנִית בְּסַלֵּעַ, וְהַטְפִּין נַעֲשׂוּ נַחֲלִים שׁוֹטְטִים עַל יְדֵי הַכָּתָה, וְנַעֲלָם הַנֶּסֶם כְּאִמּוֹר לְפִי שֶׁהַפֶּעַם מְסַפִּיק הַדְּבָקוֹת לַעֲשִׂית הַנֶּסֶם, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הָרֹאב"ע ז"ל. וְזֶהוּ מֵאֲמַר הַקַּב"ה **יַעַן לֹא הִאֲמַנְתֶּם בִּי לְהַקְדִּישֵׁנִי** מִסַּבַּת הַהַכָּתָה כְּדַפְרִישִׁית, שֶׁכְּנָתוֹ לְקַדֵּשׁ שְׁמוֹ בְּנֶסֶם הַטְפִּין שֶׁנַּעֲשׂוּ נַחֲלִים, וְגִרְמָתָם שֶׁלֹּא נַעֲשָׂה, מִדָּה כְּנִגְדֵּי מִדָּה לֹא תִכְנְסוּ בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, מְקוֹם אֲשֶׁר עֲתִיד אֲנִי לַעֲשׂוֹת הַנֶּסֶם הַזֶּה בְּמִי הַשִּׁילוּחַ.

נַעֲבֶרָה נָא בְּאַרְצָךְ לֹא נַעֲבֵר בְּשָׂדֶךָ וּבְכֶרֶם וְלֹא נִשְׁתַּה מִי בָּאָר דֶּרֶךְ הַמֶּלֶךְ נִלְךָ לֹא נִטָּה יָמִינוּ וְשִׁמְאוֹל עַד אֲשֶׁר נַעֲבֵר וְנִבְלַד (כ זי)

רבי שישון שידוך זצ"ל

(הובא בספר 'ויאמר משה' לנינו רבי משה שידוך זצ"ל)

הטעם שישראל אינם יכולים לקחת שדות וקרמים מסיחון

נִרְאָה לְבָאָר אֶת דְּבָרֵי יִשְׂרָאֵל לְמֶלֶךְ אָדוֹם, בְּהַקְדִּים אֶת הַמִּבְאָר בַּגִּמְ' סְנֵהֲדִין (כ:), 'כֹּל הָאִמּוֹר בַּפְּרָשָׁת מֶלֶךְ, מֶלֶךְ מִתָּר בּוֹ'. וּבְכִלָּל זֶה מָה שֶׁנֶּאֱמַר 'וְאֶת שְׂדוֹתֵיכֶם וְאֶת פְּרִמֵיכֶם וְזִיתֵיכֶם הַטּוֹבִים יָקַח' (ש"א, ח, יד). אָמְנָם, זֶהוּ רַק בְּמֶלֶךְ שְׁלוֹמֶךָ מִהֲדִיוּט, אֲבָל וְדֹאֵי שֶׁאֵין מֶלֶךְ יָכוֹל לְקַחַת מִמֶּלֶךְ אַחֵר.

וְזֶהוּ שֶׁאָמְרוּ יִשְׂרָאֵל לְמֶלֶךְ אָדוֹם 'נַעֲבֶרָה נָא בְּאַרְצָךְ', וְאִם אִתָּה מִתְרָא שְׁבָגֵלל שֶׁאֵנוּ מַחֲזִיקִים אֶת עֲצָמֵנוּ כְּמִלְכִּים, מִטַּעַם שֶׁהָ אָמַר עָלֵינוּ 'וְאִתָּם תִּהְיוּ לִי מִמְּלַכַת כְּהָנִים' (שמות יט, ו), וְנִתְּתִיר לַעֲצָמֵנוּ לְקַחַת לָךְ שְׂדוֹת וּקְרָמִים, וְלָכֵן אֵינְךָ מֵנִיחַ לָנוּ לַעֲבֹר בְּאַרְצָךְ, אֵין לָךְ לַחֲשֹׁשׁ מִזֶּה, וְאִינוּ "לֹא נַעֲבֵר בְּשָׂדֶךָ וּבְכֶרֶם", וְלֹא נִקְחָם לַעֲצָמֵנוּ. וְזֹאת, כִּי 'דֶּרֶךְ הַמֶּלֶךְ נִלְךָ', וּמִפְּיָן שֶׁגַּם אִתָּה מֶלֶךְ, לֹא נוֹכַל לְקַחַת לָךְ אֶת הַשְּׂדוֹת וְהַקְּרָמִים. (באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

עַל כֵּן יֹאמְרוּ הַמַּשְׁלִים בָּאוּ חֲשָׁבוֹן תִּבְנֶה וְתִבְנוּ עֵיר סִיחָן (כא כז)

דרשות בן איש חי

רבי יוסף חיים ב"ר אליהו זצ"ל

קיום המצות שאי אפשר לקיים אותם במעשה

ו'ל' (כ"ב עה:) אָמְרוּ הַמַּשְׁלִים בְּיָצָרָם, גַּם 'עֵיר סִיחָן' דֶּרֶשׁוּ ו'ל' (שם)

מחובשי בית המדרש, משום שאם אין לחם ואין מים, אזי הגם שאנו אוכלין מן אכל הוא לחם הקלוקל, ורק אז יש בו מכמה טעמים אם אנו מנגעים עצמנו בתורה, וזהו אפשר פונת הפסוק (כא ז) חטאנו דברנו בה' ובה', היא התורה שמאסנו הנקראת 'בף'.

אי נמי לש"ף הנ"ל שהמן שלא היה מאכל גשמי, והזנה שלו הוא על דרך גס, משום הכי מי שלא היה עושה רצונו ממש, הגם שהיה אוכל עמר מן הנקצב לו, אפלו הכי היה עיף ויגע, שלא היה לו ממנו הזנה גמורה. וזהו כי אין לחם ואין מים, אם אין אנו עוסקים בתלמוד המכנה 'לחם' ובאגדות המכנה 'מים', אזי נפשו קצה, פתגמו 'עקת', לשון צער, בלחם הקלוקל דמיכלי קליל, כש"ף שאינו נותן להם הזנה גמורה אם לא היו עוסקין בתורה, מה שאין בן העוסקים בתורה יאכלו עננים וישבעו.

הטובים, ידעו היטב והבינו כי הוא לחם אבירים, ולא עלה על לבם דאגת מחר, מה שאין בן עתה באשר נתקלקל ולא הרגישו בו רק טעם הלחם לבדו יראו על נפשותם, וגם על המים התלוננו היות שהרגלו במים של מעינות מרים, ואמרו אין לחם ואין מים.

מקרי דרדקי

רבי הלל ליכטנשטיין מקאלאמניא זצ"ל

המן לא היה סועד הלב רק כשהיו עוסקים בתורה

הש"ך מביא אם לא היו עוסקים בתורה נראוי לא היה המן נותן להם הזנה, ואיתא שמעממא נקרא 'לחם', אגדות נקראו 'מים'. וזהו אפשר פונת הפסוק שבאמת לא היו מכחישים הידוע שהמן הוא לחם קלוקל, אלא כף התרעמו למה העלינו ממצרים שעתה אנו מכרחים להיות

ונראה לי על פי מה שהביא רש"י ז"ל בפסוק (כ כג) 'בהר ההר על גבול ארץ אדום', מגיד שמפני שנתחברו כאן להתקרב לעשו הרשע נפוצו מעשיהם וחסרו הצדיק הזה, וכן הנביא אומר ליהושפט (דברי הימים ב' כ לו) 'כהתחברך עם אחזיהו פרץ ה' את מעשיך', עכ"ל.

וכן יש לומר שנתקלקל המן גם כן, ואבד הסגולה אשר היה לו עד כה שהיה בו טעם כל דבר ודבר אשר רצה האדם לאכל, ולא היה לו רק טעם לחם בעלמא. וכן אני אומר כי הגם שהיה להמן טעם כל מיני מאכלים, בן היו גם למי בארה של מרים אשר באו גם בן בדרך גס טעם טוב ומשנה ממימות שאר בארות ובורות אשר על פני הארץ, אבל באשר קרבו אל ארץ אדום חסר כל זה.

לכן בעת אשר היה להמן סגולה הנכבדה שהרגישו בו טעמי כל מאכלים

מעשי צדיקים

הרבי שנוכח שהוא עומד ליד אדם בעל מדרגה גבוהה, בקש ממנו שיתנו ביניהם תקיעת כף שמי מהם שימות תחלה יבוא ויספר בחלום לחברו מה נעשה בדינו בשמים, והלה הסכים וקרם עשו.

אחר מספר שנים נפטר התלמיד חכם העור, ולאחר זמן הוא הגיע בחלום אל רבי חיים וספר, כשנשמתי עלתה למרום היתה שמחה גדולה בכל הפמליא של מעלה לקראתי, כשהכניסוני לבית דין של מעלה והחלו לבירר את דיני, נוכחו כי במשך עשרים שנות חיי האחרונות התעליתי והזדככתי ותקנתי את כל מעשי עד שהייתי נקי בלא חטא ומלא בתורה ובמצוות.

לפתע נכנס מלאך לבוש שחורים והכריז, לאדם זה אתם רוצים לתת גן עדן, הרי הוא בזה את התורה בפרהסיא ועדיו לא עשה תשובה, המלאך ספר נשפחות, כי בצעירותו היה הנפטר מלמד נערים בשוב רחוק מביתו, שם היה שוהה כל החורף ורק לקראת חג הפסח היה חוזר לעירו, בה הכירוהו הכל כתלמיד חכם.

באחת השנים בעת שובו בסוף החורף, כבדו הגבאי בשבת לעלות לתורה לרביעי, ואחרי התפלה הוא בא אל הגבאי

זאת חקת התורה אשר צוה ה' לאמר דבר אל בני ישראל ויקחו אליהם פרה אדמה תמימה אשר אין בה מום אשר לא עלה עליה על (יט ב)

ברט"י, לפי שהשטן ואמות העולם מונין את ישראל לומר מה המצוה הזאת ומה טעם יש בה, לפיכך כתב בה חקוה, גזרה היא מלפני ואין לה רשות להרהר אחריה.

באחת השיחים התבטא הרה"ק רבי יהושע מבעלזא זיע"א שאלו היה חסיד הנוסע אל הרבי, הוא היה בוחר לנסע אל רבו לשבת פרשת פרה. הוסיף על כך נכדו רבי מרדכי מבילגוריא זיע"א, שאפשר כי יש בכך רמז עמו, באשר בפרשת פרה מצינו את הענין של 'אין לה רשות להרהר אחריה', וכמו כן אסור להרהר אחר רבו. (לקט שפתי קודש בעלזא - ד' פרשיות)

אומר היה הרה"ק הדברי חיים זיע"א בכל ימיו כי לשבת פרה צריך לנסע לצדיקי הדור, ואחר הסתלקות רבו הרה"ק רבי נפתלי צבי מראפשיץ זיע"א המשיך לנסע אל חתנו הרה"ק רבי אשר מראפשיץ זיע"א, אחר פטירתו נסע להרה"ק האריה דבי עילאי זיע"א, ולאחר פטירתו היה נוסע אל הרה"ק רבי צבי הירש מרימנוב זיע"א. (י"ג אורות פשעווארסק עמוד קעט)

ורטו עליו, לאורח כמוני נתת רביעי בשעה שמגיעה לי עליה בששי או מפטיר. **מיד** יצא הפסק על הנפטר שיתנו לו שתי ברורות, או לחזר בגלגול מחדש ולתקן את חטאו, או לסבל בשמים שלש דקות של בוש. הוא כמונו בחר בבררה השנייה, ומיד פתחו את שערי גן עדן, ובא מלאך וחסף אותו והוליכו לשם ובישו לעיני כל הצדיקים, "ראו טפה סרוחה זו, שהיתה לו עזות לומר שאינו חפץ בעליית רביעי".

סים רבי חיים מקוסוב, "תדעו שהקב"ה ברב רחמיו רחם על הנפטר הגדול וכסה אותו מפני בזיונו שלא ירגיש בה כל כך, לולי זאת לאחר הדקה השנייה הוא כבר לא היה מסגל לשאת את בזיונו ולו דקה אחת נוספת, הוא היה מתחרט וממיר את עניו להוליד מחדש, ולא לסבל כזו בבושה דקה נוספת. (מגיד משנה האחרון)

זאת התורה אדם כי ימות באהל (ט יד)

בגמרא ברכות (סג), אמר ריש לקיש מניין שאין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליה, שנאמר 'זאת התורה אדם כי ימות באהל'.

החסיד המפלא **רבי נתנאל רייזמן** זצ"ל מברגי ירושלים, זכה להסתופף בצלם של הרה"ק **החידושי הרי"ם** זיע"א ובנו הרה"ק **השפת אמת** זיע"א, ועלה לארץ הקדש מוורשא כאברך צעיר.

ידיד קרוב היה לו בפולין בשם רבי ישעיה פריבאס שהיה חסיד בר אורין ומעשירי ווארשא, טרם עלותו ארצה סכם עמו רבי ישעיה שידיע לו מהקורות אותו בארצנו הקדושה, באיזה מצב הוא חי בה, והאם הוא זקוק לעזרה.

אחר זמן שגר לו רבי נתנאל אגרת, בה כתב לידידו שהוא מתגורר בדירה גדולה עם גג גבוה, שתי חדרים גדולים, וחלונות רחבים, ר' ישעיה העשיר השתומם, עד היום ידע שבירושלים חיים בעניות ובדחוקות, והנה רבי נתנאל חי ברחבות שלא היתה מצויה אפלו בפולין של אותן השנים.

שם ר' ישעיה פעמיו לירושלים עיר הקדש וחקר אחר ביתו של רבי נתנאל רייזמן, עד שהצביעו לו לעבר חרבה עלובה, שצריך לרדת אליה במדרגות מתחת האדמה, בית זעיר ללא אור ואויר, הנגיד נדהם והתפלא, כיצד תאר רבי נתנאל את דירתו שלא כפי האמת.

מאתר ורבי נתנאל היה כהרגלו בבית המדרש, פנה אליו רבי ישעיה וטען "למה רמיתני, איה דירתך הגדולה אשר אמרת", נענה רבי נתנאל ואמר בתמימות, "הנה דירתי, אני דר כאן בבית המדרש שיש בו חלונות רחבים וגג גבוה, עם חצר לפני הבית בדיוק כפי שתארתי לך. **בבית** זה אני שוהה כל ימות השבוע בכל שעות היממה הוגה בספרים הקדושים ברחבות מיוחדת, ואף כל ארוחותי מגיעות אלי לכאן. לחרבה ההיא מעבר לרחוב אני נכנס רק משבת לשבת, בתי האמתי הוא כאן. (אוצרות ירושלים - תשס"ד)

מתכמי דורו היה **רבי שמואל פוזיצר** זצ"ל ושמם כרב בבריסק, בית המדרש היה לו לבית של קבע, כי בו שהה יותר מאשר בביתו הוגה בתורה שעות ארוכות, רק לשעה קלה בצוהרי היום ובחצות הלילה סר לביתו, אוכל ממה שהיה מוכן לו ושב מיד לגמרתו, כדי שלא לבזבז ולו רגע.

לילה אחד בעת שהגיע לביתו בחצות הלילה לאכל את ארוחת הערב, עמדו על הפירה שלש קדרות מלאות, האחת בדיסקא, השנייה במרק, והשלישית במי אפר מוכנים לכביסה למחר.

מתוך שהיה שקוע במחשבותיו ובחדושי היום, שפך לעצמו את מי האפר במקום הדיסקא ואכל כדי שביעה, רק למחרת הרגישו בני ביתו בחליפין שעשה ושאלוהו אם הוא יודע שהחליף תבשילו, הוא ענה שהיה נדמה לו שהתבשיל לא היה טעים ביותר ואף תפל במקצת, אך הוא לא שם לב לכך.

ימים ולילות ישב רבי שמואל בבית המדרש שקוע בלמודיו, עד שבהגיע עתו יצאה נשמתו בבית המדרש כשהוא שוען על גמרתו, ו**רבי יעקב מאיר פדווה גאב"ד בריסק** זצ"ל שהיה נער על ידו בדינות לא פעם, פתח את הספדו עליו 'והר אלקים טרם יכבה ושמואל שכב בהיכל ה' (שמואל א' ג ג), ואף הדפיס עליו בספרו מספד גדול. (מדמויות ירושלים)

ובדברתם אל הסלע לעיניהם ונתן מימיו והוצאת להם מים מן הסלע והשקות את העדה (כ ח)

ספר רבי יוסף משאש זצ"ל ששמע מפי רבי רפאל אלנקווא זצ"ל, כי פעם הגיע אל רבנו **האור החיים הקדוש** זיע"א יהודי מעשירי סאלי, בשם ישועה שפורטש,

והתאונו על מקרה מצער אשר קרהו. **לא** מכבר רכש פרדס גדול מישמעאלי, ושלם עליו טבין ותקילין, כי היו בו באותו פרדס שני מעינות מים זכים ומתוקים והוא סבר שיתעשר מממכרם, אך בקשי חלפו חדשים ימים ושני המעינות יבשו ואין בהם לחלוחית, ובקש את ברכת רבנו כי תשוב הנביעה למעינות.

בינתיים, תוך כדי שהיה יושב במחצת רבנו, נטל העשיר כד מים שעמד על השלחן, מזג לעצמו כוס מים ושתה לרויה, אך על שתיית המים לצמאו לא ברך 'שהכל' וגם 'בורא נפשות' לא אמר. נענה האור החיים ואמר, "אכן נודע הדבר, מחמת שאינך מברך על שתיית המים, לא לפניך ולא לאחריה, אינך ראוי לברכת המעינות, כל עוד והיו ברשות הישמעאלי, לא תבעו המים את עלבונם, אך כאשר זכו וכאו ברשותו של יהודי כשר, שמחו המים כי עומדת להתמלא משאלתם להיות קרובים למלכו של עולם.

הלא מקרא מלא דבר הכתוב (ישעיה יב ג), 'ושאבתם מים בששון ממעיני הישועה', 'בששון' ראשי תבות ב'רכות ש'תים ש'הכל ו'בורא נפשות', אזי יתקיים המשור הפסוק 'ממעני הישועה'.

קבל האיש על עצמו להקפיד מעתה לברך על המים בכונה, ואף את עצת רבנו קבל להעמיד שומר שיפקח על כל יהודי השותה מן המעין שיברך על המים לפני שתייתו ולאחריה, לאחר עשרים וארבע שעות כבר שבה גביעת המים במעינות. (נר המעריב עמ' קמו)

ויקם משה את ידו ויך את הסלע במטהו פעמים ויצאו מים רבים ותשתית העדה ובעיניהם (כ יא)

ספר הרה"ק **רבי יצחק אייזיק מקאמנא** זיע"א בשם חמיו **רבי אברהם מרדכי מפייטשוב** זצ"ל, את אשר ספר לו הרה"ק **רבי יחיאל מיכל מזלאטשוב** זיע"א. שהוא הלך עם רבו הרה"ק **הבעל שם טוב** זיע"א בשדה עם תלמיד נוסף, שעת מנחה הגיעה, והם אמרו לרבים כי הם זקוקים למים לנטילת ידים, לצורך התפלה.

לקח הבעל שם טוב את מטהו והכה בארץ ונבקע במקום מעין, ובמימיו הם נטלו ידיהם לתפלה, עד היום קוראים הערלים למעין הפלאי, 'בעל שמסקי קערניצע' (המעין של הבעל שם טוב). (מעשה השם)

המה מי מריבה אשר רבו בני ישראל את ה' וינסדש
בם (כ יג)

נוהג היה אביו של הקול אריה זצ"ל, החסיד רבי פנחס זעליג הכהן, לנסע אל צדיקי דורו, ובפרט בעת שהללו בקרו בסביבות העיר מאד מקום מגוריו, לנסיעות אלו נהג לצרף את בנו הצעיר, כדי שגם הוא יקלט לתוכו מקדשת הצדיקים וידבק בדרךיהם ובמנהגיהם הקדושים.

על אחת מנסיעותיו הללו מספר הגאון משאמלוניא זצ"ל בספרו טיול בפרדס, "שמעתי מבעל הקול אריה כי בשבת קדש פרשת חקת, שבת הרה"ק רבי יהודה צבי מראזלא זיע"א בעל ספר 'עמוד התורה' ו'דעת קדושים', בעיר טערצאל הסמוכה.

הקול אריה שהיה אברך צעיר נסע אליו עם אביו רבי פנחס זעליג הכהן, בתוך הקהל הרב שהגיע לעיר לכבוד הרבי האורת, רבי יהודה צבי קרב מאד את הקול אריה והשתעשע עמו הרבה, ובקש ממנו שישאר במחצתו ארבעה שבועות ויתלונה אליו במסעיו.

הקול אריה השיב לרבי שיתיעץ בדבר עם אביו, אך אביו שחשש פו יגרם מכך רפיון מהתמדתו העצומה בלמוד, לא הניחו להתלוות לרבי יהודה צבי, הרה"ק מראזלא הצטער על כך, ובחזרתו לביתו ספר בפני אנשי בריתו שכאשר היה בארץ הגר מצא אברך שהיה לו צלם אלקים ורצה להטיב עמו, אבל אביו לא הניחו ויחבל על כך, כי גרם לעכב השפעת רוח קדשו.

בסעודה שלישית של אותה שבת, דרש הרבי דברי תורה נפלאים בחטא מי מריבה, עד כדי שהקול אריה התבטא באחרית ימיו, כי מעולם לא שמע דברי תורה כה נפלאים, באמצע הדרוש אמר הרבי, "הלואי ותצא נשמתי אחר אריכות ימי, מתוך מצוה כזו שעשה משה רבנו במי מריבה. (הקול אריה)

וישמע הנעני מלך ערד ישוב הנגב, אם נתן נתן את העם הזה בידי (כא א-ב)

לפני הרה"ק רבי בונם מפרשיסחא זיע"א הגיע בחור ששנה את בגדיו ממנהג היהודים, ונתן לו שלום והחזיר לו שלום, אחר אמר לו הרבי, "תדע בני ששנוי המלבושים הוא דבר חמור מאד, עד כדי שחלילה כתוצאה מכך תוכל לרדת מן הדת ורחמנא לצלן.

כי רש"י הקדוש מבאר 'ישב הנגב', זה עמלק וגו', ושנה את לשונו לדבר בלשון כנען כדי שיהיו ישראל מתפללים להקב"ה לתת כנענים בידם, ראו ישראל לבושיהם כלבושי עמלקים ולשונם לשון כנען, אמרו נתפלל סתם.

לכאורה קשה מדוע באמת נשארו עם מלבושי עמלק, דבר שגרם שישראל יחשדו שהם עמלקים ולא כנענים, הרי לו היו משנים גם את מלבושיהם, לא היו ישראל חושדים כלל שהם עמלקים.

אלא משום שעקר טמאתם היתה במלבושיהם, הם לא היו מסגלים לחלץ את מלבושיהם, כי הם היו משקעים מאד בטמאתם, מכאן רואים שעקר התגברות היצר הרע והסטרוא אחרא הוא בטמאת הבגדים, לכן צריך כל אחד לשמור על עצמו שלא לשנות מלבושיו ממנהג היהודים שבהם תלוי הרבה מן הקדשה, והמשנה ידו על התחתונה ומגרה את היצר הרע בנפשו.

פעם אחרת שמעתי כי הרה"ק רבי שמחה בונם מפרשיסחא זיע"א הראה בידי הקדושה על אברך ששנה את בגדיו, ואמר לו את דברי הגמרא שבת (סה:), 'כך אמנתו של יצר הרע, היום אומר לו עשה כך ולמחר אומר לו עשה כך, עד שאומר לו עבד עבודה זרה והולך ועובד', וכן היה שיצא לתרבות רעה רח"ל. (סייח שרפי קודש)

עשה לך שרף וטים אתו על נס (כא ח)
ברש"י, בזמן שישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדיו את לבם.

בימי ילדותו חלה רבי יצחק שבדרון בנו של רבי שלום שבדרון זצ"ל במחלת השעלת, שנודעה בשנים ההם כאחת המחלות הקשות, והגיע למצב של סכנה.

לקח רבי שלום את בנו החולה לבני ברק אל החזון איש זצ"ל, כדי שיתן לו עצה מה לעשות להקל את המחלה, וינציל עליו מברכתו. החזון איש הורה לו שילך לנהר הירקון הזורם סמוך לבני ברק, ונקב לו במקום פלוני בו צומחים אקליפטוסים גבוהים, שם יעשה עמו שיט בסירה במשך זמן מסוים, עד שהבו ישאף מעט מהאוויר ויתרפא.

מהר רבי שלום לבצע את הדבר, הגיע אל המקום בירקון שעליו הצביע

החזון איש, וראה זה פלא, לאחר שעה של שיט עברה השעלת וחלפה כלא היתה.

בשובם לירושלים אמר האב לבנו, "הלא תבין שהעצה שקבלנו מהחזון איש פעלה את פעלתה רק משום שיצאה מפיו של הצדיק, והראיה, שהרי בים המלח נבנים בתי מלון מפארים המרויחים הון תועפות מהחולים הבאים להרפא בים המלח, שסגלות הרפוי שלו מזכרות בגמרא, ואלו במקום ההוא בירקון אין בתי מלון.

ברור כשמש שהעלה לסגלת הרפוי בירקון היתה רק משום שהדברים יצאו מפי החזון איש והאמונה שהאמונה בדברי הצדיק, ולא משום דבר אחר, אכן כאשר היינו על הסירה בירקון, אמרתי כל הזמן "מצוה לשמע דברי חכמים", "מצוה לשמע דברי חכמים", וישנתי את הפסוק 'ויאמינו בה' ובמשה עבדו'. (סאל אביד ויגד)

וממדבר מתנה, וממתנה נחליאל ומנחליאל במות, ומבמות הגיא (כא יח-יט-כ)

בגמרא (עירובין נד.) מאי דכתיב 'וממדבר מתנה' 'וממתנה נחליאל ומנחליאל במות' 'ומבמות הגיא', אם אדם משים עצמו כמדבר זה שהכל דשין בו, תורה נתנה לו במתנה, וכיון שנתנה לו במתנה, נחלו קל שנאמר 'וממתנה נחליאל', וכיון שנחלו קל עולה לגדלה שנאמר 'ומנחליאל במות'.

ספר הצדיק הנסתר רבי יהודה זרחיה סגל זצ"ל לשומעי לקחו בשם המשגיח רבי אליהו הכהן דושיניצר זצ"ל, שהיה מספר לתלמידיו על הקיסר נפוליאון שסקר פעם את חיליו והכריז בקול, "מי שואף להיות גנרל".

אחד החילים השיב מיד כי הוא רוצה, ונפוליאון צוה על אתר לגדל אותו ולמנותו כבר מעכשו לסגן גנרל, לסובביו הסביר שחיל ששוכנת בקרבו שאיפה עזה להתעלות בדרגות, חזקה עליו שיעשה למעלה מיכלתו להגשים את מאויו והוא עתיד להשיג גדולות למען הצבא.

משפספ זאת הבהיר רבי אליהו לתלמידיו, שכל תלמיד חכם שעושה מאמצים לגדל בתורה וביראת שמים, מבטח לו שיעלה בידו אף למעלה מכוחותיו, אם רק יתמיד במאמציו שנים רבות, ישיג את כל מבקשו. (ראשית העבודה)

פרשת חוקת

נוח התפילה

שהוא ניצל את חלון הזמן האחרון שהיה לו, שכן מושל פרשבורג הספיק לחזור לארמונו מאותו ביקור שהתארך יתר על המידה. הידיעה על שובו של המושל עשתה לה כנפיים בפרשבורג יחד עם ידיעה נוספת: המושל שידע בבירור כי השאיר את ארנקו על שולחנו לפני הנסיעה, חזר לארמונו ולא מצא את הארנק. למושל לא היה ספק: גנב ביקר בארמון וחמד לעצמו את הארנק.

צוות חקירה של משטרת פרשבורג הוזמן בבחילות לארמון, והמושל שחמתו בערה בו הודיע כי הוא מבקש מהם להשיג את הגנב ואת הארנק, יהיה אשר יהיה. אם לא יעלה בידם לתפוס את הגנב, נפנף המושל בידו באיום, הרי שכולכם תפוטרו על אתר ותחלפו בטובים ממכם.

לאזניו של המשרת הגנב גונבה השמועה כי הפעם שוטרי פרשבורג לא מתכננים להניח לגניבה וכי הם נחושים למצוא את הגנב ולהחזיר את הארנק הגנוב למושל. השוטרים הכינו צוותות חקירה ופרסמו בעיר על פרס כספי גדול שיינתן לכל מי שייתן קצה חוט שיוביל לתפיסת הגנב.

כחלוף כמה ימים הרגיש המשרת שהחבל מתהדק סביב צווארו. התברר כי בשונה ממחשבתו כי איש לא הבחין בכניסתו לארמון, הרי שאחד השכנים ראה אותו משתחל אל תוך הארמון. האיש שהפרס הגדול הוביל אותו אל תחנת המשטרה שרטט לשוטרים את מבנה גופו של הגנב ואת צורת פניו. השוטרים כבר החזיקו ברשימה קצרה של חשודים פוטנציאליים, והם הוזמנו לחקירה בזה אחר זה.

כשהמשרת הבין שזה עניין של זמן קצר עד שהשוטרים מתדפקים על דלת ביתו של ר' שמואל ומבקשים לעצור את המשרת החשוד בגניבה, הוא החליט לעשות את הצעד הבא. הוא לקח את הארנק והניח אותו בפניה מוסתרת בביתו של ר' שמואל. לאחר מכן הוא פסע בצעדים נמרצים אל תחנת המשטרה, וביקש להיפגש עם החוקר הראשי: יש לו את הפרטים המלאים על הארנק הגנוב.

בשיחה הקצרה שקיים המשרת עם החוקר המשטרתי סיפר המשרת סיפור בדים שאת פרטיו תכנן בקפידה: היהודי, ר' שמואל, שאצלו אני עובד כמשרת כפה אותי לפרוץ אל הארמון ולגנוב משם ככל שיעלה ביד. לא הייתה לי ברירה כי אם להיענות להוראתו ולעשות כדבריו. נכנסתי אל הארמון ומצאתי את הארנק והבאתי אותו ליהודי שמיהר להחביא את הארנק בביתו. אם רצונכם, בואו

בגניבותיו. אלא שנוח היה לו למשרת להמשיך בגניבותיו ולהשתמש בסיפור הכיסוי שלו כמשרתו של ר' שמואל, שנתן לו נאמנות וחסינות מובהקת עד שאיש לא חשד בו בכל הקשור לגניבות אלו.

ארמונו של מושל העיר פרשבורג קרץ מאז ומתמיד למשרת הגנב ורע המעללים, אלא שהוא לא ידע כיצד יוכל להתגבר על אנשי המשמר והחיילים המוצבים שם תמיד ולעשות בתוכו כרצונו. ידוע ידע המשרת הגנב כי ארמונו של המושל מלא וגדוש באוצרות פז עתיקים ויקרים מאוד, אפס כי שמירה הדוקה הוצבה תמיד על הארמון במשך כל שעות היממה.

ההזדמנות של המשרת הגיעה ביום מהימים. מושל העיר נאלץ לנסוע באופן בהול ולא מתוכנן למדינה סמוכה, כשהוא מלווה בפמליה גדולה ובחיילים ששמרו עליו. הנסיעה התארכה למשך זמן רב, יותר מהמתוכנן, והמשרת שהבחין כי השמירה סביב הארמון רופפת מאוד, החליט לבקר בתוכו.

דווקא בשעות היום, זיהה המשרת, יהיה קל יותר לחדור אל תוך הארמון. זה גם היה נוח עבורו, שכן הוא ידע שאור היום הטבעי יאיר מהחלונות אל תוך הארמון ויסייע בידו למצוא את דרכו במסדרונות הארוכים ובחדרים הגדולים. המשרת מצא אמתלה כלשהיא כדי להתחמק מביתו של ר' שמואל ויצא אל הארמון, שם המתין לרגע הכושר שלא יאחר מלבוא. תוך שניות ספורות כבר היה המשרת בתוך הארמון, עושה את דרכו למשרדו האישי של מושל העיר.

להפתעתו הרבה של המשרת, ארנק העור התפוח ועמוס השטרות של המושל כאילו המתין לו על השולחן במשרד. נראה היה כי המושל הכין את הארנק לנסיעה, אלא שברגע האמת המושל שכח לקחת עימו את הארנק. המשרת לא ריחם על המושל, הוא ידע היטב כי המושל הסתדר גם בלי ארנקו האישי. הוא שיער שהמושל ניגש לסניף הבנק הבינלאומי בו התנהל חשבונו ומשך את סכומי הכסף להם היה זקוק. עתה, חשב המשרת לעצמו, למי השאיר המושל את הארנק אם לא עבורי?!

המשרת דחף את הארנק אל תוך כיסו ותוך זמן קצר הוא כבר היה בביתו של ר' שמואל. הפעם הוא הניח את הארנק במקום מחבוא בחצר הבית של ר' שמואל, כשבמחשבתו להעביר את הארנק למקום המחבוא הקבוע שלו, במחסן שבקצה העיר. לא חלפו שעות ספורות והמשרת ידע

ר' שמואל, מחשובי תושבי העיר פרשבורג, לא העלה על דעתו את טיב 'השלמת ההכנסה' שמשרתו הנאלח עושה לעצמו. במשך שעות היום היה המשרת הגוי, בעל הפנים התמימות, עובד במרץ במשק הבית של ר' שמואל ועושה בחריצות ובזריזות את כל המשימות שהוטלו עליו. לעומת זאת, בשעות הלילה, באותם שעות בהן היה אמור לנוח על מיטתו ולצבור כוח ליום הבא, הוא היה צובר הון לא לו.

בשעות הקטנות של הלילה, בתאונות של נדודי שינה, היה המשרת יוצא מביתו של ר' שמואל ועושה את דרכו לעבודתו השנייה: פריצה אל הבתים בפרשבורג וגניבות מכל הבא ליד. זריזות חתולית הייתה לו למשרת, וככל שהיה מזהה דלת בלתי נעולה או חלון פתוח, עד מהרה היה חודר אל תוך הבית ויוצא עם שלל רב: כלי כסף וזהב, חפצי ערך שונים, וכמובן ארנקים עמוסים בשטרות ובמטבעות.

תלונות רבות הוגשו למשטרת פרשבורג אודות הגנב המסתורי שמרוקן את בתי התושבים, אך השוטרים לא הצליחו לעלות על עקבותיו. כל שיכולים היו השוטרים לומר, כחכמה שלאחר מעשה, שיש להקפיד על סגירה הרמטית של החלונות והדלתות, התקנת מגנעולים טובים וסורגים כבדים, כדי למנוע מהגנב מלהיכנס. את הגנב עצמו הם לא הצליחו לתפוס, ובוודאי שלא להחזיר את הגניבות.

היו פעמים שהשוטרים פגשו את המשרת משוטט ברחובות פרשבורג באישון ליל, אך השוטרים לא העלו על דעתם לקשר בין המשרת, שנראה היה כאיש טוב ומטיב, שהכל ידעו עליו כי הוא משרת בביתו של ר' שמואל וחותם הנאמנות של היהודי הנכבד נמצא בידו, לבין מסכת הגניבות שלא הפסיקה אף לא ללילה אחד.

מחסן היה לו למשרת בקצה העיר, במקום מוסתר וכמעט נטוש, ושם היה מחביא את הסחורה הרבה שצבר בגניבותיו. המחסן שנראה היה כחורבה שאינה ראויה למגורים היה מלא בכלים מכלים שונים ובחפצים שהיו שווים הון רב. מפעם לפעם היה המשרת מעמיס בחשאי את הסחורה הרבה, נוסע אל העיר הגדולה, שם היה מוכר את החפצים הגנובים שהביא עמו ומקבל תמורתם כסף רב.

האמת היא שהמשרת שכבר הספיק לאסוף כסף רב, ויתכן שאף היה עשיר גדול יותר מר' שמואל עצמו, יכול היה להתפטר מעבודתו כמשרת ולהנות מכל הכסף הרב אותו צבר

כשהוא מבקש לברר את גירסתו. המשרת שלא היה מוכן לחקירה זו נכשל בלשונו וסתר את עצמו כמה וכמה פעמים. ראש השופטים לא הניח לו, השקרים והסתירות הוכיחו לו כי דבר מה אינו כשורה, והוא הזמין את השוטרים לעזור לו בחקירה.

כשהמשרת ראה את המגלב מתנופף מולו, ואף טעם כמה וכמה פעמים את נחת זרועם של השוטרים, הוא גילה את האמת, וכי רק עלילת שווא הוא טפל על ר' שמואל מעבדו. המשרת גם הודה בכל אותם הגניבות שהיו בשנים האחרונות בפרשבורג והוביל את השוטרים למחסן, מקום המסתור שם החביא את כל הגניבות שגנב.

ראש השופטים ששמח לשמוע כי חשדו התברר כנכון קבע כי המשרת הגנב יעלה תיכף ומיד על הגרדום, ואילו נפשו של ר' שמואל תהיה לו לשלל, והוא ייצא לחופשי מיד.

על הפסוק (במדבר יט א - ב): **וַיִּדְבֹּר ה' אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אֶהֱרֹן לֵאמֹר. זֹאת חֻקַּת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר צִוָּה ה' לֵאמֹר דְּבַר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, פִּירֶשׁ הֲרָה"ק הַנוֹעֵם מִגִּדִּים זֵיע"א אֶת כּוֹוֶנֶת הַכְּתוּב בְּאוֹמְרוֹ 'לֵאמֹר', שֶׁלֹּאֲוֹרָה יִתִּירָא הוּא.**

כי הנה יש התוהים מפני מה צריך האדם לבטא בשפתיים ולהוציא בפיו את תיבות התפילה, הלוא רחמנא ליבא בעי והאלוקים יראה ללבב, ואם כן, היה מהראוי שדי יהיה לו לאדם כשיתפלל במחשבה גרידא. וגם אם נאמר שלאנשים המוניים ופשוטים יש צורך להוציא התיבות מפהם לפי שהדיבור הוא המעורר את הכוונה, אך עדיין קשה על הצדיקים והחסידים שבלאו הכי מכוונים כראוי, שאצלם יהיה דבר שפתיים אך למותר.

ונודע תירוץ רבינו האריז"ל זיע"א, שעל הצדיקים והחסידים להשמיע קולם בתפילתם לפי שעל ידי זה הם מעוררים את לבבות השומעים ומכניסים בהם מחשבות קדושות, וכך גם השומעים יבואו לכוון לבם כראוי.

וזהו שאמר הכתוב, אודות דבר ה' אל משה ואל אהרן, הם הצדיקים שיכולים לכוון לבם כראוי בתפילתם גם בלי שיוציאו התיבות מפהם, ואמר להם כי לכאורה הרי עניין זה של 'לאמור' תיבות התפילה בפיהם הוא עבורם בבחינת 'זאת חוקת התורה', שהרי במחשבה סגי.

ובא הכתוב להודיעם כי לא כן הוא הדבר, רק הדיבור שלהם הוא הכרחי: 'דבר' לתועלת 'אל בני ישראל', והיינו בעבור בני ישראל השומעים את תפילתם ומתעוררים גם הם להתפלל כראוי בכוונה שלמה ולהכין לבבם לעבודה שבלב כראוי.

אותו בתקיפות: בני יקירי, מה לך נרדם! כיצד יתכן שאתה נרדם וישן ואינך עושה כלום עבור היהודי המצוי בסכנת חיים! הרי פיקוח נפש הוא הדבר, ואין לך לנוח או לשקוט, כשחבר חדה מונחת על צווארו של ר' שמואל מחשובי תושבי עירך.

ובחלומו עונה הכתב סופר לאביו ואומר: אבי מורי, הרי ניסיתי בכל הדרכים שחשבתי שיש להם סיכוי ואפשרות. אפילו נסעתי 'לפעסט' במיוחד עבור כך. מה עוד הייתי יכול לעשות שלא עשיתי!?

אולם החתם סופר לא הסכים לקבל את תשובת בנו ואמר לו: בוודאי שהיית יכול לעשות עבור היהודי עוד יותר ויותר! הרי יכול היית להתפלל... ועדיין זה לא מאוחר, עדיין יכול אתה להתפלל, זהו לילה שאין הולכים לישון בו, דאווענען! דאווענען! רק כך תקרע את גזר דינו של ר' שמואל.

הכתב סופר התעורר מחלומו כשהוא נרעש מאוד מהוראתו הברורה של אביו שהגיע אליו ממתיבתא דרקייעא והורה לו את שעליו לעשות כעת. הכתב סופר פנה לשמשו וציווה עליו להסתובב בין בתי העיר ולהזמין את כולם לתפילת רבים להצלת נפש מישראל שתתקיים בבית הכנסת הגדול של העיר.

תוך זמן קצר היה בית הכנסת הגדול מלא מפה אל פה. הכתב סופר עלה על הבימה ונשא דברי התעוררות נרגשים כשהוא מספר להם על ההוראה שקיבל זה עתה בחלום הלילה, להרעיש עולמות ולהקיש על דלתות שערי רקיע עד אשר יראה ה' וירחם על שארית נחלתו. השומעים החלו לבכות בקול, ופרקי התהלים נאמרו בהתרגשות עצומה ובכוונה גדולה. במשך שעות רבות התפללו בני פרשבורג על ר' שמואל וביקשו כי ינצל מידי מבקשי נפשו.

התפילות של בני פרשבורג פעלו את פעולתם והביאו ישועה פלאית לר' שמואל: בבוקר יום גזר הדין, קודם הוצאת ר' שמואל אל עמוד התלייה בכיכר העיר, החליט ראש השופטים כי מהראוי לעשות חקירה חוזרת לסיפור הגניבה. כאילו משום מקום החלו ספקות לנקר במוחו של ראש השופטים, והטענות של ר' שמואל החלו להשמע לו הגיוניות: הרי איש נכבד הוא ומעולם לא נחשד בפלילים, רב העיר הרי טוען בעקשנות כי הוא מכירו אישית והוא יודע כי מדובר בעלילת שקר. ראוי, חשב ראש השופטים, לעשות עוד השלמת חקירה, לפני שיהרגו את היהודי.

ראש השופטים שלח להביא את המשרת בבחילות אל אולם בית המשפט, שם החל לחקור אותו בדרישות וחקירות מקיפות

עמי ואראה לכם את מקום המחבוא של הארנק בביתו של היהודי.

ר' שמואל לא ידע את נפשו כשפלוגת השוטרים הגיעה אל ביתו מלווה במשרתו. המשרת, בקי ורגיל, הוביל את השוטרים אל המקום שבו הטמין את הארנק, ואמר להם: הנה זהו הארנק הגנוב! עד מהרה הוטלו אזיקים כבדים על ידיו ועל רגליו של ר' שמואל, ואילו מפקד המשטרה לקח את הארנק והלך לארמונו של המושל.

הגלגל התהפך ובעוד שהמשרת הגנב ביקש ואף קיבל את הפרס שהוקצב למי שיביא לגילוי של הגנב, הרי שר' שמואל החף מפשע הושלך אל בית האסורים כגנב נקלה. למרות כל הכחשותיו, השוטרים לא האזינו לטענותיו ואמרו לו כי עצם גילוי הגניבה בביתו היא ההוכחה הטובה ביותר שהוא הגנב. הוא ולא אחר.

מושל פרשבורג שעוד לא הצליח להתאושש מהפריצה אל ארמונו ביקש נקמה, ובמהלך הדיון בבית המשפט נשא נאום קטגוריה בו תבע מהשוטרים למצות את הדין עם ר' שמואל למען ישמעו ויראו. השופטים השתכנעו מכתב האשמה שהוצג מולם והם חרצו את דינו של ר' שמואל למוות בתלייה בכיכר העיר, בעוד כעשרה ימים.

עם היוזע גזר הדין נחלץ רב העיר, הגאון רבי אברהם שמואל בנימין סופר זיע"א, בעל 'כתב סופר', לעזרתו של ר' שמואל. הכתב סופר הפעיל את כל מערכת הקשרים המסועפת שהיה לו עם אישי השלטון ורבי המלכות כדי להציל את ר' שמואל האומלל מגזר הדין האיום והנורא המצפה לו. לאכזבתו של הכתב סופר, כלום לא הועיל. המעורבות הבולטת של מושל פרשבורג שלא הסכים לוותר על טרפו, חסמה את כל השתדלויות שאותה הפעיל הכתב סופר.

בשלב מסוים החליט הכתב סופר לנסוע מפרשבורג אל העיר 'פעסט', שם ניסה להיפגש באופן אישי עם נכבדים מהחלונות הגבוהים של בית המלוכה ולהעיד כי הוא מכיר את ר' שמואל כאיש ישר דרך, נקי כפיים ובר לבב, ואין להעלות על הדעת כי הוא ישלח ידו בממון של אחרים. אך שוב, כל הדלתות היו נעולות, והכתב סופר שב לביתו שבור ורצוצ.

בלילה שקודם ביצוע גזר הדין, ישב הכתב סופר וכולו נסער. תוך כדי שהוא שקוע במחשבותיו הקשות על ר' שמואל נפלה תרדמה על הכתב סופר, והנה בחלומו הוא רואה את אביו הגדול, רבינו מרן החתם סופר זיע"א כשהוא עומד מולו ופנים זועפות לו. החתם סופר התקרב לכתב סופר ושאל

מילין יקירין וחדושים נפלאים מלוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי דוד חי אבן עזרא שליט"א

מילה-תא חז-תא

חֲדָתָא דְאִזְרִייתָא
יסוד חדש ונפלא על הפרשה

קול תורה ותפילה מבטל רוע הגזירה

בדבר ומוכיח כי אכן ברצונו של האדם לשוב בתשובה, וכשיש לו את הקול, מוכיח הדבר כי ברצונו היה גם להתענות ולתת ממון בעד נפשו אך אינו יכול מחמת חולשתו וחוסר ממנו, ע"כ דברי מהר"ש מבעלזא ע"ה. ואכן 'צום ממון' בגימטריא 'ערב', שדברים אלו - צום וממון, נצרכים לערב שהוא הקול שיוכיח עליהם שהסיבה שלא עשה אותם היה מחמת חולשת גופו וחוסר ממנו, וכשנותן קולו בקול תורה וקול תפילה הקול ערב על הצום והממון.

עפ"י הדברים הללו פירש הרב מסאסוב, **זאת חוקת התורה אשר ציוה ה' לאמר**, שכאשר האדם משמיע קולו בתורה ותפילה אות הוא כי ברצונו לקיים את כל דברי התורה ולהגות בה יום וליל, אך לא תמיד הדבר באפשרותו. נמצא פירוש **זאת חוקת התורה אשר ציוה ה'** מהי החוקה המורה על רצונו של האדם לקיים את כל התורה כפי אשר ציוהו ה', **לאמר** יאמר בפיו שילמד ויתפלל, אז יעשה קול התורה והתפילה ערב ויוכיח 'הקול' על כלל חוקת התורה.

תשובה תפילה וצדקה כרוכים זה בזה וכשהם כאחד יהיה בטוח שיגזר דינו לטובה

האדם נצרך לשלשה דרכים אלו 'תשובה תפילה וצדקה', אך אם מקיים רק חלקם, עליו נאמר (תהלים צב ז) 'איש בער ולא ידע' - 'בער' גימטריא 'צום ממון', וכסיל לא יבין את זאת' - 'זאת' גימטריא 'צום קול ממון', שהכסיל אינו מבין שנצרך לכל השלושה. וכשאדם מקיים את שלשתם יכול לבוא אל הקודש כנאמר (ויקרא טז ג) 'בזאת יבוא אהרון אל הקודש', 'בזאת' - צום קול וממון, יבוא אל הקודש ויתרצה אל בוראו. כן נדרש (חיד"א חומת אנך בראשית לב יא) 'אם תקום עלי מלחמה בזאת אני בוטח' (תהלים כז ג), 'בזאת' כשיש בידי שלושה דברים אלו הרמוזים ב'זאת' אז 'אני בוטח' ביודעי שהם יעמדו לימיני לסמכני.

המעבירין את רוע הגזירה עולים בגימטריא 'צום קול ממון', שהם ג' הדרכים בהם יתרצה עבד אל אדוניו, ועולים בגימטריא 'זאת'. והנה, ב'צום' יכול אדם להצטדק ולומר כי אין בכוחו לענות גופו. כן בממון יתכן שאין לו לאדם ממון לכפר על נפשו. אך 'קול' תורה ותפילה, מי יכול להצטדק ולומר שלא היה בידו. ועל כך 'השמייעני את קולך' קול תורה ותפילה, 'כי קולך ערב' שהקול ערב

זאת חקת התורה אשר צוה ה' לאמר (יט ב). פירוש נאה כתב על כך הרה"ק רבי יוסף דוד מסאסוב ע"ה בספר **עצי לבנון**, תחילה הקשה מה בא להוסיף הכתוב באמרו 'לאמר', די אם יאמר 'זאת חוקת התורה אשר ציוה ה''. ופירש על פי מאמר הרה"ק **השר שלום מבעלזא ע"ה** על הפסוק (שיה"ש ב יד) 'השמייעני את קולך כי קולך ערב', דהנה ידוע (של"ה כי תצא תורה אור אות ו') 'תשובה תפילה וצדקה'

מילתא דפליאה

התורה מכפרת כמו שעת מיתה

זאת התורה אדם כי ימות באהל וגו' (יט יד). דרשו חז"ל (ברכות סג): אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה. חידוש גדול כתב הרמ"ע מפאנו ע"ה (עשרה מאמרות חיקור דין פכ"ב), כיון שאדם ממית עצמו על התורה הרי היא מכפרת עליו כמו בשעת מיתה. ואף על פי שיש כמה מיני עבירות שאין התשובה לבדה מכפרת עליהם, כמו שסידרו חז"ל ארבעה חילוקי כפרה (יומא פו.), ויש מהם שאין התשובה מכפרת עד שעת מיתתו של אדם [כשיש בידו חילול ה' החומר מכולם, כמו שנאמר (ישעיה כב יד) 'ונגלה באזני ה' צבאות אם יכפר העון הזה לכם עד תמותו']. הרי שיש עבירה חמורה שאינה מתכפרת עד למיתה ואין לנו חמור מחילול ה' (רש"י ומהרש"א), מכל מקום התורה שנאמר בה 'אדם כי ימות באהל', ודרשו שאין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה, ממילא גדול כח הכפרה שבה שמכפר כמו המיתה. בכך יתבאר דברי **השערי תשובה לרבינו יונה ע"ה** (שער ד אות טז), שהגם כי על עוון חילול ה' אמרו שאין כח בתשובה ויום כפור עם היסורים למרק כפרתו, אלא כולם תולים ומיתה ממרקת, מכל מקום רפואתו היא שיעסוק תמיד לקדש את השם יתברך, או שיתמיד להגות ביגיעת התורה, וסמך לדבר מה שנאמר (שמואל א' ג יד) 'אם יתכפר עון בית עלי בזבח ובמנחה, בזבח ובמנחה אין מתכפר אבל מתכפר בדברי תורה (ר"ה יח). ואף על פי שעוון בני עלי היה בו חלול הקדשים מעין חילול ה', מכל מקום הועיל לימוד התורה לכפר עוונם.

וראה עוד בספר **עיר בנימין** (ירושלמי יומא פ"ח ה"ד) שהלומד תורה מסייעת לו התורה להשלים כפרתו [והטעם שלא נכתב בין אותם חילוקי כפרה לפי שזו היא כפרה בלי עונש וצער ואינו כאותם שנמנו שם בגמרא], כמו שאמרו (מנחות קי). כל העוסק בתורה אינו צריך לא עולה ולא מנחה ולא אשם, וכן אמרו (ברכות יט). תלמיד חכם שעבר עבירה בלילה אין להרהר אחריו ביום כי בודאי עשה תשובה, ואף שעבירות חמורות אין התשובה לבדה ממרקת, מכל מקום תורתו מסייעת בידו למרק הכפרה תיכף ומיד שעשה תשובה.

ברזא דאח"ד

רמזים נפלאים על סדר הפרשה

תכסיסי מלחמת היצר

היצר הולך עם האדם קודם העבירה להנעים לו את החטא אך לאחר מכן לוקח את האדם בשביו

אומר המגיד מדובנא - כך היא גם דרכו של היצר הרע, קודם שחטא האדם הרי שהוא הולך לפניו להראותו הדרך אשר ילך בה, וכיצד יוכל להשיג הנאה זו ואחרת, ולא זו בלבד אלא שהוא מאיר לו את דרכו ומראה לו כמה נעימות ועריבות תהיה לו בדבר העבירה. אמנם אחר המעשה, לאחר שכבר חטא, מהפך דרכו, אז הולך הוא אחורי האדם עם חרבו, כדברי חז"ל (ב"ב טז). 'יורד ומתעה ועולה ומרגיז, נוטל רשות ונוטל נשמה'.

וזו היא בקשתנו בתפילת הערב שהוא זמן המועד להסתת היצר: 'והסר שטן מלפנינו ומאחרינו', שיסיר ה' את השטן הוא יצר הרע (שם), גם 'מלפנינו' שלא ימשכנו בדברי חלקלקות לעבירה ח"ו, וכן גם 'מאחרינו' שלא יקחנו שבויים בידו ויביאנו אל העונש ח"ו.

דרך ג' - היצר מסית את האדם באופנים שונים לפי מצבו ושנותיו

עוד אפשר לבאר זאת בדרך אחרת, כי היצר הרע בא להסית את האדם מילדותו עד זקנותו, ובכל זמן שמגיע, משכנע ומסית את האדם כפי מצבו באותה העת, וכמו שרואים בגמרא (סוכה נב). 'כל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו', שלכל אחד מוצא היצר תחבולות שונות ומשונות ללכדו ברשתו, ובכל האפשרויות שרק יכול, במחשבה דיבור ומעשה.

כי לא הרי נערותו של אדם כזקנותו, בנערותו יש בו רתיחת הדמים ועבודתו בבחינת מעשה יכולה להיות ביתר שאת, אך מנגד מחשבתו של אדם אינה כשל ימי הזקנה, שבימי הזקנה דעתו מיושבת עליו ויכול לעבוד את ה' ביישוב הדעת, ואילו אז בבחינת המעשה קשה לו יותר. וכן להיפך חלילה במעשה אשר לא יעשה, כל אחד וכוחותיו של אותה העת, וכנגד זה מתייצב היצר בכל האופנים למנעו מדרכי חיים.

כן גם בראשית חייו מגיע היצר ואומר לו 'חטוף ואכול' עוד יגיע זמן שבו תשוב בתשובה, אך בימי הזקנה קופץ עליו ומבאר לו בטוב טעם עד כמה אבוד הוא ולא יתכן לשנות מעשיו שנהג בהם כל ימיו ובכך מייאשו מלשוב בתשובה.

דרך א' - 'מלפנינו ומאחרינו' קודם המצוה ואחריה

בדבריו תבואר הבקשה הנאמרת על ידינו בכל ערב בברכת השכיבנו 'והסר שטן מלפנינו ומאחרינו', שיש לתת טעם בהבנת פשרה של בקשה זו שאין דומה לה בתפילה אחרת. אך לאור דברי רבי מאיר ע"ה ביאר הרה"ק האמרי יוסף מספינקא ע"ה (חוקת ד"ה ואגב) כי הבקשה שנוכל להינצל מעצת היצר הרע בעת שבא בטענותיו הן לפנינו - קודם שנעשה את המצוה יסיתנו להימנע מחמת פחיתותנו, והן 'אחרינו' - לאחר שעושים אנו המצוה יבוא לעורר גאוה בליבנו כדי להפסיד שכרה של המצוה, ועל זאת מתחננים אנחנו אנא הסר שטן ועזור לנו לגבור עליו 'מלפנינו ומאחרינו'.

דרך ב' - קודם העבירה מראה נעימותה ואחר העבירה מעיד עליה לעונשו

עוד כמה וכמה דרכים נאמרו בזה, ואלו ואלו דברי אלוקים חיים, כשכולם קיימים בו בשטן המשטינו, ועל כל אלו הפירושים מפילים אנו תחנונינו: 'והסר שטן'.

בכתבי המגיד מדובנא ע"ה (אוהל יעקב בחקותי ד"ה מדרש וזכרתי) ביאר זאת בדרך משל: תפקידו של שומר נחלק לשני פנים ומצבים. יש ההולך עם שומר וסיבת נוכחותו של השומר היא לכבודו של האדם, אך יש שהולך עם שומר כשתפקיד השומר לרעת האדם המלווה. לדוגמא, כאשר עשיר מזמין איש אורח והגון, ישלח קודם את משרתו לבית האכסניה לבקש מהאורח שיואל להתלוות אליו לסעודת הערב שהעשיר עורך לכבודו. במקרה כזה יבוא האורח כאשר המשרת הולך לפניו לכבודו עם פנס בידו, כדי לפלס לו דרך ולהאירה לבל תיכשל רגל האורח הנכבד במכשולים ומהמורות הנמצאים בדרכו ויוכל להגיע בנעימות ובשלווה לסעודת הפאר שנערכה לכבודו.

לעומת זאת, יש יבוא נוגש לתפוס את האדם המבוקש לשלטון, ויקחהו וילך עמו להביאו אל בית האסורים. ההבדל ביניהם, כי כשהולך השומר לכבודו של האדם הרי שהוא פוסע לפניו להראותו הדרך, אך כאשר מתפקיד השומר לשמור פן יברח המבוקש מידי, אז הולך הוא מאחוריו, להביט ולפקוח עין שלא ימלט מידו.

זאת חקת התורה אשר צוה ה' לאמר (יט, ב). לפי שהשטן ואומות העולם מונין את ישראל מה המצוה הזאת ומה טעם יש בה, לפיכך כתב בה 'חוקה', גזירה היא מלפני ואין לך רשות להרהר אחריה (רש"י יט, ב).

מאחר והתורה אומרת 'חוקת התורה' הרי שמכאן יש לנו ללמוד תוצאות חיים לקיום כלל התורה והמצוות.

וכך דרש הרה"ק רבי מאיר מפרמישלאן ע"ה: מדרכו של היצר הרע שקודם המצוה בא הוא לאדם ואומר לו מה המצוה הזאת, כלומר, מה לך כי תעשה מצוה זו ומה תרוויח בה. נדמה זאת לאמירות הפנימיות שלוחש היצר הרע לכל אדם קטן כגדול ואומר לו 'הכיצד תוכל לפעול נחת רוח בעשיית מצוות ה', הבט במעשיך וראה עד כמה אינך ראוי כלל וכלל לגשת אל הקודש, ובוודאי שאינך ראוי לפעול נחת רוח לה' באמצעות התורה והמצוות, כי מה ערך יש לעבודתך' וכו' וכו' בדרכים שונות ופתלתלות.

והנה, משאך מסיים האדם לעשות את המצוה בהתגברות על היצר, הופך היצר הרע את עורו ונעשה משבח ומהלל את האדם מה טעם יש בה, זכור נא איך עשית המצוה והרגשת טעם מתיקות המצוה, ובכוונתו להגדיל בעיניו את מעשה המצוה שעשה כדי שיבוא מכך לגאוה.

אך התשובה לכך היא, קודם המצוה יאמר לו גזירה היא מלפני, אני עושה את המצוה כי כך ציוני בורא, וגם אם לטענתך אין טעם במצוה זו בשעה שאני מרוחק ומשכך לא אוכל לעשות נחת רוח לפני בורא עולם, אך איני מביט וחושב ומהרהר בכלום, כי כך ציוני בורא ויוצרי לעשות מצוה זו אף אם איני מבין וראוי לכך, אם כן ברי ונהיר הדבר כי אשמע לציוני בורא מאשר לשמוע לטענותיך אף אם יש בהם מן ההיגיון.

לאחר המצוה עת שמגיע היצר הרע ומנסה להכניס בו גאוה, או אז יאמר לו ואין לך רשות להרהר אחריה, אין בידי להרהר לאחר המצוה כאילו ועשיתי מעשה שיש בו כדי להתגאות, כי עד כמה שיעשה האדם המצוה בהידור, הרי זה כאין ואפס כנגד מה שחייב אדם לבוראו, וכשלא ירהר אחריה לא יבוא לידי גאוה.

בשעת הנסיון לוקחים כל המדרגות

הבורא יתברך, כי ההרגל נעשה טבע שני כנודע, לכן אף שלוקחים ממנו המדרגות ומסתלק ממנו הדעת בשעת הנסיון וכו', הוא עומד בניסיון, כי אומר, אף שכעת אין אני מכיר כל כך רוממות הבורא יתברך וגם גודל פחיתות וגנות העבירה, מכל מקום יודע אני בבירור שאתמול השגתי וראיתי באספקלריא המאירה גודל אלהותו יתברך וגודל גנות ופחיתות העבירות וכו', ועל יד זה הוא פורש גם עתה מעבירה ומקבל עליו עול מלכות שמים באהבה, עד כאן לשון קדשו. וכמו שאמרו צדיקים ע"ה כי נשאר אצלו 'קיסטא דחיותא' דהיינו נקודת חיות שהיא היראת שמים שלו, ואז הוא נבחן אם יעמוד בניסיון מאימת בוראו.

אין לו לחשוש שמא יקחו לו גם את יראת השמים שלו

אולי אפשר לומר שזו הכונה בדברי הגמרא (סוטה ג.) 'אין אדם עובר עבירה אלא אם כן נכנס בו רוח שטות', שלא יחשוב האדם כי בעת ניסיון לוקחים ממנו הכל וגם את האמונה ויראת השמים שלו ויתמה, כיצד אעבור את הים הגדול הזה, לכך באים ואומרים חכמים, בכך שממעטים ממנו ההשגות שלו עדיין אינו חוטא, ומדוע, כי משאירים בו את היראת שמים שבה עמל והתייגע מעצמו ללא סיוע משמים, שהרי הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים, ולכן כל עוד לא נכנסה בו רוח שטות יכול הוא להתגבר על הניסיון ולא לחטוא, ורק כאשר יורד עוד מדרגתו ומאבד את הדעת והאמונה בה' ונכנסה בו רוח שטות אזי מגיע לחטא.

בכל מעשה טוב שעושה ירגיש שזה ניסיון משמים

על כן הנדרש מהאדם הוא שיהיה מוכן תמיד לעמוד בכל ניסיון שהקדוש ברוך הוא שולח לו, ויקבל אותו באהבה וברצון ועל ידי זה יזכה לסיעתא דשמיא. ולא רק בזמן שהקדוש ברוך הוא מנסה אותו צריך להשתדל לעשותו באהבה וברצון, אלא גם בכל מצוה ותורה ותפילה, וכל מעשה טוב ומעשה חסד וכל פעולה כלשהי, ירגיש בנפשו כי גם זה ניסיון שהקדוש ברוך הוא מנסה אותו איך מקיים המצוה או התפילה והתורה או מעשה חסד, ולראותו שעושה בכוונת הלב, ברצון וברעותא דליבא, הכל למען שמו באהבה, ובתלי לה' לבדו, ואין עוד מלבדו.

בעת הניסיון נשאר רושם קדושה משעת ההארה

ואם תאמר מה לי בידיעה זו אם בשעה שיש ניסיון מסלקים כל הדרגות ונסתרת חכמת נבוניו, ואף אם אדע בזו השעה שבכל מקום ומצב נמצא ה' יתברך הטוב ומטיב - בשעת הניסיון גם ידיעה זו נסתרת. וכיצד אפוא יכול האדם להצליח לעמוד בניסיון אם לא נשאר אצלו מאומה, אולם מה שנוטלים ממנו הם רק דרגות הקדושה שזכה להם על ידי סיעתא דשמיא, אבל הענינים שמסר נפשו עליהם, ועמל והתייגע בשבילם, אלו תמיד נשארים אצלו ולא נוטלים אותם ממנו. וזו יראת שמים שלו שעליה נאמר 'הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים', והוא התאמץ בכל עת להשיג יראת שמים, זה נשאר בידו ומגן בעדו.

כדי שתישאר בנו הקדושה בעת ניסיון שנשאר האדם רק אם יראת השמים, השיא אותנו הרה"ק רבי שמעלקא מניקלשבורג ע"ה עצה הוגנת, וכך שמע ממנו **האורח לחיים ע"ה** (פר' וירא ד"ה וישכם): ענין הניסיון שלוקחין מן האדם האמונה, רק 'שמן תורק שמך' (שה"ש א ג), כמו שמערין שמן מכלי אל כלי ריחו נודף, אף על פי שהכלי ריקן, כך כל דבר שבקדושה, אף על פי שמסתלק נשאר רשומה, ומזו הרשומה שנשאר באדם בעל הניסיון, צריך לחזק האדם את עצמו מאוד עד שיעמוד על הניסיון, דאם לא כן מה חידש. ידיעה זו היא שעמדה לאבותינו הקדושים אברהם יצחק ויעקב ועימם יוסף הצדיק ע"ה שהאמונה שלהם הגינה עליהם ונשארו בתמימותם לבורא יתברך.

אמנם איני מבין עתה פחיתות העבירה אך אתמול ידעתי וראוי להאמין לעצמי

וכך האירנו הרה"ק משולם שרגא פייבוש מברעזאן ע"ה שכתב בספרו **שפת אמת** (פר' וישב ד"ה ויבוא), אחר שהביא דברי הבעל שם טוב ע"ה שבשעת ניסיון לוקחים מהאדם את מדרגות הקדושה וההשגות שלו, והקשה: אך במה יש להאדם כח להתגבר לעמוד בהנסיון, הוא מהרושם של עבודתו שבתחילה, כי מי שבאמת עיקר רצונו לעשות רצון אביו שבשמים והולך כל היום בהשתוקקות ונפשו חתה לה', הוא קונה קנין בנפשו שלא לעשות רק מה שהוא רצון

עֲשֵׂה נְסִיוֹנוֹת נִתְּנָה אֲבִרָהּ אֲבִינוּ עָלֵינוּ הַשְׁלוֹם וְעִמָּד בְּכֻלָּם, לְהוֹדִיעַ כְּמָה חֲבָתוֹ שֶׁל אֲבִרָהּ אֲבִינוּ עָלֵינוּ הַשְׁלוֹם. (אבות פ"ה, מ"ג).

מובא **בספרים הקדושים** שבזמן ניסיון לוקחים מהאדם את המוחין וההשגות שלו ברוחניות, ומסירים ממנו את ההרגשה שחי בה בידיעה כי יש השגחה בכל רגע, שכן אם ישאר באותה מדרגה יכול בקלות לצלוח את הניסיון, שהרי מי פתי יעבור על דברי מלך עליון אשר מלכותו בכל משלה ואין נסתור מגד עיניו, ולכן כדי לנסות את האדם לוקחים ממנו את כל המדרגות וההשגות שיש לו. וזה מה שכתב **בתשואות חן** (פר' ויחי): ניסיון הצדיקים בעת שהוא בקטנות כשאוחז דרכו נצרף ונבחן לצדיק באמת, כי כשהוא בבחינת הגדלות יש פתחון פה לשטן לומר 'הלא אתה סכת בעדו' (ראה איוב א י'), וכמו שאמר **הבעל שם טוב זלה"ה** שבעת הניסיון לאדם הוא בבחינת הסתלקות הדעת.

אך מה שנשאר אצלו שעל ידו יכול לעמוד בניסיון היא רק הבחירה ביראת ה', כלשון קדשו של **המאור עינים** (פר' וירא ד"ה וארא): והנסיון הוא שמסלקין ממנו ההתקשרות שהיה קשור בה' יתברך על ידי הדעת בעת שבא לידי ניסיון, ונשאר אצלו רק הבחירה, כי לולא זה לא היה נקרא ניסיון, כי בודאי על ידי ההתקשרות אחז צדיק דרכו, עד כאן לשון קדשו.

ובסגנון אחד כתב **העבודת ישראל** (פר' וירא ד"ה ויקרא): בשעת הניסיון כשמנסה הקדוש ברוך הוא את האדם בדבר, מסתמא בזו הרגע כביכול מסתיר קדושתו וממעט השגת האדם אשר היה לו מקדם, כי לולי, האדם יהיה ברור וצלול בשעת הניסיון כמקדם, לא היה הניסיון נחשב לכולם, ובודאי אין תימה מי שיודע שעומד לפני מלך גדול ונורא שלא ימרוד בו והוא רואהו. אמנם ענין הניסיון שמסתלק בהירות האדם והרי הוא בא לידי ניסיון וכובש יצרו באמונתו ומתחזק לשוב לבוראו, אז הוא נקרא עומד בניסיון.

זה עיקר הניסיון שהיה לאברהם אבינו ע"ה בעת העקידה שכתוב בו (בראשית כב ד) 'וירא את המקום מרחוק', כי הקדוש ברוך הוא הנקרא 'מקום' נראה לו לאברהם כאילו הוא מרחוק, ולא היה אברהם אבינו ע"ה יכול לדבק עצמו במדרגתו הראויה לו, וזה היה עצם הניסיון שלו שנסתלקה ממנו מדרגתו, ועם כל זה התגבר באמונתו לקיים דבר ה'.

חסד לאברהם
ראדאמסק

חסד לאברהם
ר"א מקאליסק

יסוד האמונה

סידורו של שבת

ערכי נחל

ישמח משה

תניא

זכרון זאת

שארית ישראל

תפארת שלמה

יסוד העבודה

מגן אברהם

דברי יחזקאל

פרי צדיק

צדקת הצדיק

דגל מחנה אפרים

עמוד העבודה

באר מים חיים

יושר דברי אמת

מנחם ציון

אוהב ישראל

מאור ושמש

זרע קודש

בת עין

אור לשמים

בני יששכר

אוצר בעל שם טוב

תולדות יעקב יוסף

נועם אלימלך

מגורת זהב החדש

מאור עינים

אור המאיר

עבודת ישראל

קדושת לוי

חיים וחסד

לזכות עופר פנחס בן צילה שיחי' · קרן בת רונית שתחי' טל

אדמונד שיחי' בן איזה · רונית בת ינינה יעל · בנימין בן אסתר כל יוצאי חלציהם שיחי' להצלחה רבה ומופלגה בכל מעשה ידיהם, ולאריכות ימים ושנים טובות מתוך בריאות ונחת · לעילוי נשמת צילה בת דורה צביה ומאיר ע"ה ·

להצטרפות חייג עכשיו: 1800-22-55-66 והגליזון בדרך אליך

You can now subscribe and get journal delivered to your door.

Call 718-407-2479 or email otzarprine@gmail.com